

FRA KONKURRENCE TIL KONKURS?

Hum-tek, Bachelorprojekt
Vejleder: Stig Børsen Hansen

Julie Fønskov Thorsen	49314
Sofie Borella Tausen	49312
Sofie Maag Hansen	49372

Fra Konkurrence til Konkurs?

Et studie i teenagepiger og mødres betydningsdannelse af konkurrence

Roskilde Universitet: Humanistisk-Teknologisk Bachelor

Bachelorprojekt, forår 2015-05-28

Hus 04, gruppe 24

Afleveringsfrist:	29-05-2015
Vejleder:	Stig Børsen Hansen
Censor:	Hans Henrik Jensen
Antal skrevne sider:	53,2
Antal anslag inkl. mellemrum:	127.717
Antal bilag:	3
Sidetæl i alt:	57

Udarbejdet af:

Julie Fønsvkov Thorsen

Sofie Borella Tausen

Sofie Maag Hansen

”Der er ingen andre til at tage skraldet for fiaskoer eller fejlslagne investeringer - kun selvet kan forsøge at efterregulere tabet eller i værste fald gå psykologisk konkurs“

- Rasmus Willig

Abstract

A much-discussed topic in the media is that an increasing number of children and adolescents has become perfectionists and set too high expectations for themselves. In addition to striving for good grades in school it is also important for them to perform in all other arenas. This paper explores the different meanings that mothers and young adolescent girls give to the terms self-representation, self-realization and criticism.

The analysis of the study focuses on the elementary school, Virum Skole, as an extreme case for representation of a resourceful and homogenous milieu. Virum Skole is chosen based upon factors as the school's location in an especially affluent area, the school's emphasis on a high academic level and the fact that the school has a very homogenous group of families. The analysis focuses on interviews done with two mothers with children in Virum Skole and three 7th grade girls from the school. Through Laclau and Mouffe's discourse theory and Rasmus Willig's thesis about a tendency to self-criticism rather than criticism of society, the empirical data is examined.

Through analysis of the mothers' and girls' ascribing of meaning to the terms self-representation, self-realization and criticism it can be concluded that these are affected by competitiveness. This can, among other things, be seen through the girls' use of the social media, Instagram, for self-representation, that the homogenous milieu means an increased focus on very small variations to the norm, and that both mothers and girls ascribe a meaning of high school and university to the notion of "future".

Furthermore, it is established, through analysis and discussion, that the girls interviewed serve as representatives for the pupil group "straight-A-girls" rather than representatives for teenage girls of a homogenous, resourceful milieu.

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1: INTRODUKTION	2
1.1 INDLEDNING	2
1.2 BAGGRUNDSVIDEN OG PROBLEMFELT	4
1.2.1 BAGGRUNDSVIDEN TILEGNET FRA ERFARINGSPERSONER	4
1.2.2 PROBLEMFELT	6
1.3 PROBLEMFORMULERING	7
1.4 AFGRÆNSNING	8
1.5 INDDRAGELSE AF HUM-TEK-DIMENSIONER	8
KAPITEL 2: VIDENSKABSTEORI OG TEORI	10
2.1 ET SOCIALKONSTRUKTIVISTISK AFSÆT	10
2.1.1 PRODUKTIONEN AF VIDEN	10
2.2 POSTSTRUKTURALISTISK DISKURSTEORI	11
2.3 KRITIKKENS U-VENDING	12
2.3.1 KRITIK AF WILLIGS TESE	14
2.4 INSTAGRAM SOM TEKNOLOGISK SYSTEM	15
2.4.1 INSTAGRAM SOM MULTIMODAL PLATFORM	17
KAPITEL 3: METODE, EMPIRI OG ANALYSESTRATEGI	22
3.1 METODESTRATEGI	22
3.1.1 ETISKE METODEOVERVEJELSER	23
3.2 CASE OG EMPIRI	24
3.3 METODEREFLEKSION OG -OVERFØRBARHED	26
3.4 ANALYSESTRATEGI	27
KAPITEL 4: ANALYSE	30
4.1 MØDRE: JANE OG ELSE	30
4.1.1 PRÆSTATION OG FREMTID	30
4.1.2 OPTIMISTISK UTILFREDS	32
4.1.3 DEN HOMOGENE GRUPPES VÆRDISÆT	34
4.2 7. KLASSES-PIGER: EMMA, JULIA OG AMALIE	37
4.2.1 MULIGHEDER OG BEGRÆNSNINGER	38
4.2.2 "DRENGENE OG PIGERNE"	39
4.2.3 FORVENTNINGER	41
4.3 INSTAGRAM-PROFILER	42
4.3.1 REJSER	43
4.3.2 BRANDS OG TRENDS	43
4.3.3 MAD OG DRIKKE	44
4.4 DELKONKLUSION	45
KAPITEL 5: DISKUSSION	47
5.1 ANALYSERESULTATER SAMMENHOLDT MED WILLIGS TESE	47
5.2 12-TALS PIGERNE	50
KAPITEL 6: KONKLUSION	53
LITTERATURLISTE	54

Kapitel 1: Introduktion

1.1 Indledning

Et højaktuelt omdiskuteret emne i medierne handler om, at et stigende antal børn og unge er blevet perfektionistiske og har alt for høje krav til dem selv. Ud over at stræbe efter at få gode karakterer i skolen er det også vigtigt at stræbe efter at være perfekt på alle andre fronter. Ifølge professor, Bjørn Holstein, fra Statens Institut for Folkesundhed på Syddansk Universitet, har det individualiserede, konkurrenceprægede samfund den effekt, at flere unge får dårligere selvværd, hvilket blandt andet viser sig i en række somatiske symptomer: *“Det går rigtig skidt på en række punkter. Flere har symptomer på stress, angst, depression og adfærdsforstyrrelser. Det går den forkerte vej. Er det så bare, fordi vi har fået mere fokus på det mentale, end vi havde for ti år siden? Vi tror det ikke. Vi tror, det er noget i vores omgivelser, der er galt”* (Felholt, politiken.dk, 2014¹), siger Bjørn Holstein, der her henviser til den seneste skolebørnsundersøgelse², og han mener, at de unge lever i et *“... liberalistisk individualistisk mareridt”* (ibid.).

“Mange unge oplever det, som om det er deres egne kompetencer, der alene skal sikre dem succes i livet. Det er derfor ikke systemets skyld, hvis de ikke kan komme ind på den uddannelse, de helst vil. Det er ikke arbejdsmarkedets skyld, hvis de ikke kan få et job. Det er de selv ansvarlige for. De bebrejder sig selv” (ibid.), forklarer ungdomsforsker Jens Christian Nielsen. Netop den stiltiende accept af samfundets tilstand mener Rasmus Willig, sociolog og forsker i kritik fra Roskilde Universitet, er et stort problem: *“Den liberale individualiserings vrangside handler i korte træk om alle de forventninger om selvrealisering, som ikke kan indfris. Har jeg nu gjort det godt nok? Kunne jeg have gjort det anderledes? Valgte jeg nu rigtigt? (...) Der er ingen andre til at tage skraldet for fiaskoer eller fejlslagne investeringer - kun selvet kan forsøge at efterregulere tabet eller i værste fald gå psykologisk konkurs”* (Willig, 2013: 52).

I denne undersøgelse tager vi udgangspunkt i Rasmus Willigs bog “Kritikkens U-vending”. Bogen handler om og giver et billede af det individualiserede, konkurrenceprægede samfundet, og hvordan

¹ Der vil i henvisning til hjemmesider blive noteret forfatter, eventuelt årstal og URL-rod. Den fulde URL og titel er at finde i litteraturlisten.

² Skolebørnsundersøgelsen er lavet på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse med i alt 4.534 elever, og i alt 48 deltagende skoler. Skolerne er tilfældigt udvalgt. Undersøgelsens formål er at fremstille statistiske forhold, og ikke at forklare de bagvedliggende årsager til disse. De ekspertudtalelser der knytter sig til undersøgelsen, og som vi fremhæver her i opgaven, er givet sammenhæng med artikler, omhandlende undersøgelsen.

individet der lever i dette samfund ikke har mulighed for at kritisere systemet, uden at kritikken tvinges i en u-vending, hvormed kritikken bliver vendt mod kritikeren selv. Rasmus Willig tager primært udgangspunkt i folk på arbejdsmarkedet, hvor han illustrerer bevægelsen fra ekstrovert til introvert kritik ved tre cases; coaching, medarbejderudviklingssamtalen (MUS) og fitness. Han påpeger, at det er næsten umuligt at kritisere forskellige samfundsanliggender, og *“bekymringen knytter sig til, at langt de fleste kritisable forhold måske faktisk ikke er et individuelt anliggende, men derimod et samfundsanliggende”* (Willig, 2013: 15). Kritikken U-vending er ikke baseret på empiriske studier, og han skriver selv at *“Disse spekulative iagttagelser, som der må findes empirisk belæg for, (...) kun [kan] formuleres illustrativt for den overordnede tese”* (ibid.: 119).

Stillet skarpt op, vil det moderne menneske, der skal begå sig i konkurrencesamfundet, for så vidt muligt undgå at kritisere strukturelle forhold, da det vil få dem til at fremstå som svagere “konkurrenter”, da de derved fremstiller sig selv om ikke dygtige nok til at følge “spillets regler”. Rasmus Willig bruger arbejdspladsens strukturelle forhold som eksempel på en struktur, der ikke bliver kritiseret af medarbejderen af frygt for at fremstå konkurrencesvag. I vores undersøgelse finder vi det blandt andet interessant, om skolen som institution på samme måde slipper fri for kritik. En af Rasmus Willigs pointer er, at vi skal turde stille spørgsmålstejn ved strukturelle forhold og gøre samfundets struktur diskutabel (igen). *“I folkeskolen og gymnasiet anvendes enorme ressourcer på at teste og offentliggøre karakterresultater i konkurrencens navn, mens ingen siger, at den type undersøgelser ser helt bort fra børnenes trivsel og i øvrigt er temmelig ressourcekrævende”* (Willig, 2013: 143), hvilket bliver endnu et eksempel på, at kritisable forhold forbliver indiskutable, til trods for at konsekvenserne er svære at overse (Willig, 2013: 142). I denne undersøgelse beskæftiger vi os netop med teenagepiger i folkeskolen, hvor vi undersøger, om Rasmus Willigs tese, der, som nævnt, primært fokuserer på voksne på arbejdsmarkedet, kan overføres til teenagepiger i folkeskolen.

Vi har, blandt andet på baggrund af ekspertudtalelser og samtale med Morten Jørgensen, børne- og ungdomsvalgsformand i Lyngby-Taarbæk kommune, en forforståelse om at konkurrencefænomenet i særdeleshed udspiller sig i homogene, ressourcestærke miljøer, hvilket er en forforståelse, vi ønsker at udfordre. I den indledende projektfase foretog vi et interview med Morten Jørgensen, der henviste os til Virum Skole, som værende den skole med det mest ressourcestærke forældresegment i Lyngby-Taarbæk Kommune, og derfor har vi valgt, at tage udgangspunkt i Virum Skole som case. “Ressourcestærk” betegnes ifølge Ordbogen.com som *“i besiddelse af mange åndelige, fysiske eller økonomiske resurser og derfor i stand til at gøre sig gældende, tage ansvar el.lign.”* (ordbogen.com), hvilket stemmer overens med vores forståelse af begrebet og de karakteristika, vi har fået beskrevet gør sig gældende hos famili-

erne på Virum Skole. Derfor er denne definition af begrebet, den der gør sig gældende, når vi bruger "ressourcestærk" i vores opgave. Baggrunden for dette valgt, vil blive uddybet i kapitel 3.

1.2 Baggrundsviden og problemfelt

Ifølge professor, Jørn Henrik Petersen, som er leder af Center for Velfærdsstatsforskning ved Syddansk Universitet, har konkurrencesamfundet medført, at "(...) menneskebilledet ændrer sig fundamentalt. I velfærdssamfundet havde det enkelte menneske værdi for sig selv. Nu er det menneske blevet et arbejdsstyrkemedlem, et produktionsmål, der skal fremme den økonomiske vækst," (Schelde, 2015, kristeligt-dagblad.dk) og dette erklærer Rasmus Willig sig enig i, i artiklen:

"Det store problem er, at når den type produktionsmål altid kommer i første række, så tilsidesætter det en form for grundlagsetik. Når man gør alle handlinger til et objekt for målinger, så objektiverer man mennesket, som mister sine subjektive sider. I stedet for at man sætter sig i den andens sted, så bliver den anden en konkurrent. Det bliver rivaler, der kæmper mod hinanden" (Schelde, 2015, kristeligt-dagblad.dk).

I vores undersøgelse fokuserer vi på konkurrence, der foregår på individplan, altså hvordan det moderne menneske konkurrerer med sig selv og omverden. Vi er interesserede i, om teenagepiger i folkeskolen på samme måde føler sig underlagt konkurrencesamfundet, og derfor vil vi analysere, hvilke betydninger de tillægger "konkurrence", og undersøge om de oplever, at denne konkurrence medfører et præstationspres i forhold til ikke at fremstå "konkurrencedygtig", eksempelvis i forhold til faglige, sportslige og sociale kompetencer.

1.2.1 Baggrundsviden tilegnet fra erfaringspersoner

For at få en bedre forståelse af hvem de børn og forældre, der er tilknyttet Virum Skole, er, foretog vi interviews med Gitte Rasmussen og Kirsten Dahlgaard, der er henholdsvis skoleleder og sundhedsplejerske på Virum skole. Kirsten Dahlgaard har arbejdet som sundhedsplejerske de sidste 15 år, hvor hun både har været tilknyttet Hørsholm kommune og efterfølgende Greve kommune, og er i dag tilknyttet Virum Skole. Derudover har hun en master i Folkesundhedsvidenskab, og arbejder ud over sit arbejde som sundhedsplejerske med forebyggende sundhedstiltag. Hun har netop færdiggjort rapporten "9. klassers sundhedsprofil i LTK", baseret på en spørgeskemaundersøgelse, hvor samtlige elever fra 9. klasser i Lyngby-Taarbæk kommune har besvaret spørgsmål i forhold til deres egen vurdering af egen sundhed

og helbred. Denne undersøgelse viser, at der blandt 9. klasseselever i Lyngby-Taarbæk kommune, er sket stigning siden 2013/2014 i antallet af unge, der inden for de sidste 14 dage har oplevet hovedpine, mavesmerter og rygsmerter. Sammenlignet med den seneste Skolebørnsundersøgelse er der på landsplan sket en stigning i antallet af 11-15-årige piger, der ugentligt oplever at have hovedpine, mavesmerter og rygsmerter.

Gitte Rasmussen har fungeret som skoleleder på Virum skole de sidste otte år, og arbejdede tidligere som lærer i Ballerup, og har på den måde en erfaring med et anden type familiesegment end Virums. Hun tilføjer dog, at det er længe siden hun var et andet sted end Virum, så hun ved ikke, hvordan det er nu på andre skoler, men siger: *“... jeg synes jeg kan se og høre, at (...) man [bliver] sådan lidt dobbelt-taber på en eller anden måde (...) fordi man er i det her voldsomt hypede miljø, hvor der er meget overskud til at kigge på alle de her ydre rammer”* (Gitte: 014) - hvis ikke man formår at passe ind i normen, bliver man set skævt til.

Kirsten Dahlgaard beskriver Virum Skole som en skole, der lægger stor vægt på et højt fagligt niveau. Det faglige niveau har stor værdi for skolen, og derfor er skolen, ifølge Kirsten Dahlgaard, ikke for alle. Hun har eksempler på nogle familier, der eksempelvis gerne vil have inddraget leg mere i undervisningen, og som bevidst har valgt Virum Skole fra. Nogle andre typer af skoler er, ifølge Kirsten Dahlgaard, bedre for en type børn *“... der er lidt skæve eller [hvis de kommer fra] nogle familier som har nogle andre værdier eller hvis jeg kan sige... sådan nogle flippede familier”* (Kirsten: 014).

Ifølge Gitte Rasmussen, er forældrene tilknyttet Virum Skole, et segment der går meget op i træning, og både forældre og elever går op i et skønhedsideal om at holde sig slank. Forældrene *“... træner rigtig meget og det kan man simpelthen se når de kommer i skolegården og afleverer deres børn og henter dem igen (...) så er de lige på vej til noget [læs: træning] de skal have passet ind i deres travle dagligdag”* (Gitte: 004), hvilket hun fortalte, da vi bad hende beskrive forældresegmentet på Virum Skole. I den forbindelse fortalte hun også, at forældrene går meget op i deres selvfremstilling: *“... det [er] vigtigt for dem at udstillingsvinduet er korrekt, og at det er perfektioneret, for så synes de, de har tjek på det (...) Det går det meget ud på”* (Gitte: 008). Sundhedsplejersken fortæller, at disse familier er en meget homogen gruppe, som er ressourcestærke, velstillede og typisk af dansk herkomst, og de få udenlandske familier der er tilknyttet skolen er også meget veluddannede (Kirsten: 008). Kirsten Dahlgaard beskriver forældretypen som nogle, der bevidst vælger Virum Skole, fordi de ved, at elevernes samlede karaktergennemsnit på skolen er højt. *“... det er familier der er vant til at arbejde meget og tage meget viden til sig, undersøge ting (...) det er mennesker som ønsker naturen tæt på, (...) som kan lide at bevæge sig eller (...) lave noget aktivitet når de har fri (...)”* (Kirsten: 008).

Morten Jørgensen beskriver i interviewet, hvordan et segment bestående af overvejende ressourcestærke forældre kan være udfordrende, idet de *“stiller mange flere krav end andre og føler de har krav på nogle helt bestemte ting og ret til noget som man ikke ellers oplever i Gladsaxe Kommune lige ovre på den anden side”* (Morten: 036). Eleverne har også høje krav, i særdeleshed til dem selv, fortæller Gitte Rasmussen, der peger på pigerne i overbygningen, som nogle der har store forventninger til dem selv, hvilket i nogle tilfælde kommer til udtryk ved, at pigerne udvikler anoreksi: *“jeg tror vi har lidt flere eksempler på de der anorektiske tilfælde, faktisk. Og så har vi bare rigtig mange børn der er tynde. Ikke for tynde, men bare går rigtig meget op i at de skal være tynde”* (Gitte: 010). Hun fortæller, at der næsten ikke er nogle overvægtige elever på skolen. Er man overvægtig bliver man *“skelet til; at så er det lidt sløjt, så har man ikke styr på sit liv og sådan noget, så det holder de meget øje med hos hinanden”* (Gitte: 004).

Kirsten Dahlgaard fortæller, at eleverne på Virum skole *“... er børn der rejser meget, der oplever meget (...) der går til mange fritidsting også (...) jeg synes oftere jeg skal sige, hold da op du har mange timer i døgnnet og kan du nå alt det”*, men hun fortæller også, at mange af eleverne godt kan administrere det, fordi de har ressourcestærke forældre, der er gode til at hjælpe børnene. Hun ser dog også elever, der *“ikke helt kan klare at køre i et højt gear”* (Kirsten: 028), hvilket hun ser komme til udtryk ved somatiske symptomer som ondt i maven. Hun er ude for, at elever kommer forbi hendes kontor og fortæller hende, at de er kede af det over små ting, der ikke burde have så stor indvirkning på børnene, eksempelvis ved at de *“bliver kede af det fordi de har glemt en bog, [og] så braser hele korthuset sammen”* (Kirsten: 026). De er underlagt høje forventninger, både fra dem selv, deres forældre og skolen (Kirsten: 028), og venner og veninder “smitter” hinanden internt, mener Kirsten Dahlgaard (Kirsten: 038).

1.2.2 Problemfelt

Ifølge den seneste Skolebørnsundersøgelse, der bliver foretaget cirka hvert fjerde år, og undersøger 11-, 13- og 15-åriges sundhed, trivsel og sundhedsadfærd, er der sket en stigning i andelen af børn, som ofte er kede af det, nervøse og sover dårligt om natten (Rasmussen, et al., 2014: 4). Ifølge Pernille Due, der har været med til at udarbejde den seneste skolebørnsundersøgelse, skal der i særdeleshed fokuseres på pigerne, da mere end hver tredje pige oplever at være ked af det ugentligt, mens det er sjældnere blandt drengene (Meyhoff, 2015, dr.dk). Pigerne er også hårdere ramt af hovedpine og mavepine (Rasmussen, et al., 2014: 4), og Pernille Due mener, at *“den megen diskussion om 12-tals piger, der vil kunne det hele”* kan være årsag til pigernes forværrede tilstand (Meyhoff, 2015, dr.dk). Ifølge Kirsten Dahlgaard

og Gitte Rasmussen, der beskriver Virum som et homogent, ressourcestærkt miljø, er børnene her underlagt et særligt pres, både fra dem selv, forældre, skole og venner, og ifølge Morten Jørgensen, stiller det ressourcestærke forældresegment særligt høje krav. Skolebørnsundersøgelsen, ekspertudtalelser, udtalelser fra erfaringspersoner samt Rasmus Willigs tese om kritikken u-vending, har ledt os til følgende problemstilling:

- *Hvordan italesættes selvrealisering, selvfremstilling og kritik, hos 7. klassespiger og mødre tilknyttet Virum skole, og hvilke subjektpositioner tilskriver interviewpersonerne sig?*

Ifølge Rasmus Kjeldahl, direktør fra Børns Vilkår, bør der også være et særligt fokus på det pres, der kommer fra de sociale medier, *“som gør at man hele tiden skal eksponere, hvor perfekt man er. Der er et stort pres på børnene, og det er det altså ikke alle børnene, der kan tåle”* (ibid.). Vi er derfor interesserede i at analysere den sociale medieplatform, Instagrams, design, i forhold til hvordan denne opfordrer til selvfremstilling. Valget af Instagram skyldes, at mediet opfordrer til, at man på en simpel måde, gennem billeder og “captions”, deler sin hverdag med andre:

- *Hvordan kan vi ved brug af teorien om multimodaliteter forstå Instagrams designs opfordring til selvfremstilling og hvordan kommer det til udtryk på 7. klassespigernes individuelle instagram-profiler?*

Afslutningsvis vil vi diskutere om Rasmus Willigs tese om kritikken u-vending kan overføres til piger i 7. klasse, hvilket ledte os til den sidste problemstilling:

- *Hvordan kan analyseresultaterne fra diskurs- og modalitetsanalysen sammenholdes med Rasmus Willigs tese i forhold til konkurrence?*

Disse interessepunkter ledte os frem til følgende problemformulering:

1.3 Problemformulering

Hvilke betydninger tillægger 7.-klassespiger og mødre i homogene, ressourcestærke miljøer selvfremstilling, selvrealisering og kritik, og hvordan kan disse bidrage til en forståelse af kon-

konkurrence på individplan blandt teenagepiger?

1.4 Afgrænsning

Vi har valgt at afgrænse os til piger, og valgt ikke at medtage drenge, da vi fra både ekspertudtalelser og skolelederen, Gitte Rasmussen, er blevet fortalt, at det typisk er pigerne der er underlagt konkurrence og stiller højere krav til dem selv.

Vi har valgt at afgrænse os til at undersøge konkurrence på individplan, og ikke undersøge konkurrence-samfundet, herunder struktur, økonomi og rammestyring, men den effekt konkurrencestaten har på folks menneskesyn og betydningsdannelse af begrebet konkurrence. Derudover har vi udledt tre iagttagelses-ledende begreber fra Rasmus Willigs tese, der fungerer som vores linse i analysen, og vi afgrænser os derfor fra andre perspektiver og begreber, der præsenteres i bogen.

1.5 Inddragelse af hum-tek-dimensioner

Subjektivitet, Teknologi og Samfund

Dimensionen Subjektivitet, Teknologi og Samfund benytter vi som det primære fokus ud af de tre hum-tek-dimensioner. I studieordningens beskrivelse af dimensionen står der, at den *“især [trækker] på humanvidenskabelige teorier og begreber samt videnskabsteoretiske problemstillinger knyttet hertil, og fokuserer på metoder og værktøjer til analyse og forståelse af historiske, kulturelle, subjektive og samfundsmæssige sammenhænge.”* Vi vil, ved brug af en diskursanalytisk og socialsemiotisk analysetilgang, have fokus på hvilke betydninger teenagepiger og mødre tillægger begrebet konkurrence, og se hvordan dette kommer til udtryk i deres hverdagsliv på medieplatformen Instagram. Således forholder vi os til subjektiv og social meningsskabelse, blandt andet gennem analyse af det teknologiske system Instagram.

Teknologiske systemer og artefakter

Denne dimension inddrages, idet vi behandler smartphone-applikationen Instagram som et teknologisk system som et led i analysen af meningstilskrivelse af konkurrencebegrebet. Vi undersøger, hvorledes Instagram kan blive og bliver brugt til selvfremstilling af de interviewede skolepiger. Dette indgår som

et delelement i den samlede analyse, som sammenholdes med Rasmus Willigs tese om det individualistiske og konkurrenceprægede samfund.

Vi behandler således Instagram som et teknologisk system, hvortil vi forholder os til systemet som applikationsprogram og til relevante funktioner og mekanismer, der karakteriserer platformen; eksempelvis den personlige profil, delingen af billeder, hashtags, osv.

Design og Konstruktion

Som beskrevet ovenfor, behandler vi i denne opgave applikationen Instagram som et teknologisk system. Denne applikation har et givent design med et særligt brugspotentiale. Dele af dette design analyseres med fokus på brugsfunktioner og visuel udformning, hvormed vi diskuterer platformens mulige effekter i et selvfremstillingsperspektiv. I den forbindelse forholder vi os til dele af Instagrams design for at kunne analysere udvalgte elementer af dette, når det tages i brug på profilerne.

I studieordningen skrives der om Design og Konstruktion, at *“dimensionen omfatter design af hele eller dele af systemer og artefakter ...”*, og at den omfatter *“visuelle, auditive, æstetiske og andre egenskaber ved systemer og artefakter, som virker ved at påvirke sansning, perception og kognitive processer hos brugere.”* Ved brug af teorien om multimodalitet, vil vi således forholde os til dele af Instagrams designelementer som et system, der lægger op til visuel og social deling mellem brugerne.

Kapitel 2: Videnskabsteori og teori

Som undersøger, er ens grundlæggende antagelser om, hvordan verden kan eksistere, og hvordan man kan skabe viden om verden af betydning for ens undersøgelsesdesign, eksempelvis i forhold til metode, teori og samspillet mellem disse. Vi vil derfor i dette kapitel redegøre og argumentere for socialkonstruktivismen som videnskabsteoretisk ramme for undersøgelsen. Herefter vil vi gennemgå diskursteori, Willigs tese om kritikkens u-vending og modalitetsbegrebet som teoretisk afsæt. I forlængelse af en redegørelse for teoriernes hovedpointer, vil vi desuden uddybe, hvordan vi ser, at disse bidrager til analyse og diskussion og således besvarelse af undersøgelsens problemformulering.

2.1 Et socialkonstruktivistisk afsæt

Socialkonstruktivismen bygger på en ontologisk antagelse om, at der ikke findes én objektiv sandhed, men en række konstruerede sandheder, som eksisterer ud fra bestemte perspektiver, værdigrundlag og sociale og historiske sammenhænge. Eksempelvis vil man i en vestlig, nutidig kontekst sige, at skønhedsidealet er en slank og solbrun krop, mens den fedladne figur og blege hud for hundreder af år siden var det ønskværdige, da dette symboliserede økonomisk og social velstand. Verden og folks forståelser af den konstrueres og rekonstrueres således diskursivt gennem det sociale i sprog og -handling (Pedersen, 2012: 190). Vivien Burr beskriver dette som *“language as social action”* og skriver videre: *“When people talk to each other, the world gets constructed. Our use of language can therefore be thought of as a form of action ...”* (Burr, 1995: 5).

Således forstår vi, at sprogbrug kan ses som en social handling, hvori viden og mening genereres. Der kan i en socialkonstruktivistisk optik *“... produceres forskellig eller endog modstridende “sand” viden om det samme fænomen”* (Pedersen, 2012: 194), og forståelsen af at emne afhænger derfor af subjektets perspektiver. Vi forstår i den forbindelse Virum Skole som en social arena, hvori mening og betydning skabes i interaktion.

2.1.1 Produktionen af viden

Inden for den socialkonstruktivistiske retning, mener man, at vejen til værdifuld ny viden går gennem at sætte spørgsmålstejn til den etablerede viden, der tages for givet som sandheder (ibid.: 187). Formålet med videnskabelse er ikke et normativt sigte, men i stedet at klarlægge de måder, hvorpå mennesker forhandler og forstår verden i den daglige interaktion (ibid.: 202). På samme måde er dette studies for-

mål at fremanalysere de betydninger, teenagepiger og mødre i homogene, ressourcestærke miljøer tillægger konkurrence; herunder selvrealisering, selvfremskaffelse og (muligheder for) kritik.

Pedersen skriver, at: *“Det kritiske potentiale i socialkonstruktivismen ligger i, at selvfølgeligheder “afsløres”, så der kan skabes mulighed for at danne nye billeder”* (ibid.: 220), og ligeledes er formålet i denne undersøgelse at afsløre sandheden om konkurrencementaliteten i denne type miljø i lyset af den etablerede teoretiske ramme. I den socialkonstruktivistiske epistemologi taler man om, at virkeligheden ikke eksisterer uafhængigt af teorier, og den viden, vi kan opnå om virkeligheden, skabes derfor gennem teorierne i samspil med vores øvrige forforståelser (ibid.: 221). Vi fokuserer derfor, ved brug af Laclau og Mouffes diskursteori, på bestemte elementer og funktioner i teksten. Samtidig kan Willigs tesebegreber forstås som “iagttagelsesledende begreber”. Når vi læser empirien, gør disse begreber os i stand til at finde nedslagpunkter, hvor interviewpersonerne udtrykker perspektiver, som forholder sig til tesen. Teorien fungerer altså som en slags “linse” vi ser virkeligheden igennem, når vi forholder os til empirien. I den følgende del af kapitlet, vil vi komme nærmere ind på den analyseteoretiske ramme, som vi skaber for bearbejdelsen af undersøgelsens empiri.

2.2 Poststrukturalistisk diskursteori

Ligesom man med *“... et socialkonstruktivistisk udgangspunkt antager (...) at vores virkelighedsopfattelse er diskursivt konstrueret”* (Pedersen, 2012: 201), ser Laclau og Mouffes diskursteori på samme måde diskurser som fuldt ud konstituerende for det sociale, og mener også at den sociale verdens betydning aldrig kan fastlåses, da sproget er i konstant forandring. I vores diskursanalyse af 7. klasses-pigerne og mødrenes sproglige betydningsdannelse af konkurrence, tager vi udgangspunkt i Laclau og Mouffes diskursteoretiske ramme, der går ud på *“... at analysere, hvordan bestemte diskurser, herunder bestemte subjektpositioner, dannes ved en delvis og midlertidig fastlåsning af betydning ...”* (Phillips, 2010: 280). Laclau og Mouffes diskursteori fokuserer altså både på det lingvistiske og det positioneringsrelaterede. Vi er både interesserede i at analysere de sproglige betydninger, eksempelvis hvilke betydninger interviewpersonerne tillægger konkurrence, muligheder og forventninger, og hvilke subjektpositioner pigerne og mødrene konstruerer. *“Identiteter etableres relationelt i forhold til et ydre”* (Ibid.: 281), eksempelvis subjektpositionen “den gode elev” i modsætning til subjektpositionen “den mindre gode elev”. Det er interessant, om identiteter står *“... i et antagonistisk forhold til hinanden”*, eller om de *“(...) artikuleres sammen uden gnidninger”* (ibid.: 281), altså om der mellem de givne identiteter er en konflikt, eller om de kan sameksisterer uden problemer.

Det grundlæggende fokus for Laclau og Mouffes diskursteori er *diskursiv kamp*, altså hvordan forskellige diskurser kæmper om og forsøger at opnå *hegemoni*. Når modstridende diskurser mødes, opstår en *antagonisme*, der er diskursteoriens begreb for konflikt. Andre centrale begreber inden for denne diskursteori er *nodalpunkter*, *flydende betegnelser*, *momenter*, *elementer* og *ækvivalenskæder*, der alle er redskaber til at analysere en tekst, som i vores opgave er interviewtekster med pigerne og de to mødre. Alle de ovennævnte begreber vil blive udfoldet som de tages i brug i selve analysen.

Et “... *diskursanalytisk forskningsperspektiv [fører] til et analytisk blik på, hvorledes diskurser konstituerer viden, identiteter og magt på bestemte måder, som slører, marginaliserer eller udelukker alternative vidensformer og handlemåder*” (Phillips, 2010: 271). Når børn og forældre på Virum Skole gennem sproget tilskriver begrebet konkurrence mening, taler de sig ligeledes ind i en diskurs, hvor bestemte forståelser og en bestemt ageren bliver bestræbelsesværdig, og andre, modstridende forståelser, udgrænses. I det følgende afsnit vil vi uddybe Rasmus Willigs begreber og det kritiske samfundsbillede, han beskriver i “Kritikkens U-vending”, hvor han kritiserer de handlemåder, der (gennem den diskursive magt) er udelukket for mennesket i det individualiserede, konkurrenceprægede samfund.

2.3 Kritikkens u-vending

I Rasmus Willigs bog “Kritikkens U-vending” beskrives, hvordan det individualistiske, konkurrenceprægede samfund minimerer mulighederne for ekstrovert kritik, altså muligheder for at kritisere strukturelle samfundsforhold. “*De, der er gået over til konkurrencelogikken, erfarer, at de underlægges selv-censur, fordi påpegningen af kritisable forhold svækker konkurrenceevnen. Det kritisable holdes privat og gøres ikke offentligt*” (Willig, 2013: 142).

Hvor man i 80’erne og 90’erne turde kritisere samfundet, når man mente, at noget strukturelt burde være anderledes, vendes kritikken i dag indad mod individet. Dermed har kritikken foretaget en “u-vending”, fra samfundskritik til selvkritik, fra ekstrovert til introvert kritik, hvilket Rasmus Willig eksemplificerer ved tre nutidsfænomener: Coaching, medarbejderudviklingssamtaler (MUS) og fitness.

“Der er i og for sig intet i vejen med den introverte “kørselsretning”, men når den tillægges værdi, fremtræder den nærmest som et ideologisk forhold, dvs. at ideen skal kunne løse alle tænkelige individuelle problemer. Der er imidlertid mange problemer, der ikke er individuelt skabt og heller ikke kan løses individuelt. Mange problemer, uretfærdige forhold og so-

cialle patologier er netop ikke individuelle, men af strukturel karakter og derfor ikke indre, men ydre, hvorfor de kræver en anden retning” (Willig, 2013: 138).

Der er “... ingen, der fremviser sår og udstiller deres egen utilstrækkelighed. Den, der forvandler sin kritik til et ekstrovert forhold, udstiller indersiden af det selv, som ikke kan følge med de mange fordringer” (ibid.: 104), og når et selvrealiseringsvalg viser sig at være forkert, eksempelvis ved forkert uddannelsesvalg, er det udelukkende individets egen skyld. Når nederlaget udelukkende skal behandles hos den enkelte, tyr det moderne menneske, ifølge Rasmus Willig, til selvrealiseringscoaches, der “*kan ses som illustrative eksponenter for en institutionalisering af den introverte kritik, der fører til mere selvkritik og til en følelse af fiasko snarere end til en egentlig ekstrovert kritik af samfundets strukturelle forhold*” (ibid.: 57), og dette medfører i værste tilfælde et psykisk kollaps.

Rasmus Willig forholder primært sin tese til personer på arbejdsmarkedet, og beskriver hvordan det ikke kun er konkurrencen med sig selv der er problematisk, men også konkurrencen der foregår mellem medarbejderne. Grænsen mellem konkurrent og kollega er blevet uklar (ibid.: 103), hvilket yderligere forstærker angsten for ikke at slå til. En forklaring, kan Ifølge Rasmus Willig være, at vi befinder os i en ny liberal epoke, hvor selvet hele tiden skal “finpudses” gennem eksempelvis coaching, MUS og fitness.

“Her er det vigtig at skelne mellem økonomisk og politisk liberalisme. Den økonomiske liberalisme kan lidt karikeret barberes ned til et krav om forøget konkurrence, og den politiske liberalisme handler om frihedsrettighederne som ytrings-, forsamlings- og pressefrihed. Det interessante paradoks er, at den økonomiske liberalisme leder til en ny form for tavshed. Konkurrencen gør, at ingen udstiller deres dårlige sider, for det er det samme som at udstille sig selv som konkurrencesvag.” (Dannemand, 2013, b.dk)

Kritikkens u-vending beskæftiger sig primært med mulighederne for at udøve kritik, og knapt så meget med selve konkurrencebegrebet, men Rasmus Willig mener, at den begrænsede mulighed for at udøve kritik netop skyldes konkurrencen. I vores undersøgelse beskæftiger vi os primært med konkurrence og undersøger, hvorvidt Rasmus Willigs tese kan overføres til teenagepiger i folkeskolen. Vi har udvalgt tre begreber; *selvrealisering*, *selvfremstilling* og *(muligheder for) kritik*, på baggrund af “Kritikkens U-vending” og vil i analysen undersøge, hvordan de kommer til udtryk i interviewpersonernes betydningsdannelser, og i diskussionen sammenholde disse med Rasmus Willigs tese om konkurrencen og dens effekt.

Når vi i diskursanalysen undersøger, hvordan *selvrealisering* kommer til udtryk blandt pigerne og mødrene, er vi interesserede i, om pigernes måde at selvrealisere sig, eksempelvis i forhold til uddannelsesvalg, præstationsforventning og økonomi, er underlagt konkurrenceelementet. Vi analyserer ligeledes hvorvidt *selvfremstilling*, blandt andet gennem brug af medieplatformen Instagram, er influeret af pigernes (eventuelle) frygt for fremstå konkurrencesvage. Denne frygt kan desuden have indflydelse på, hvorvidt pigerne udtrykker eller ikke udtrykker ekstrovert *kritik*, og hvordan de vurderer deres *muligheder* for at kritisere ikke-individuelle anliggender.

2.3.1 Kritik af Willigs tese

Som tidligere nævnt, baserer Willig ikke sin tese på empirisk studier, og han skriver selv, at hans tre illustrative cases er fænomener “... som kan bidrage til at illustrere bevægelsen fra ekstrovert til introvert kritik og forhåbentlig være med til at generere mere veludviklede forskningshypoteser, som må afprøves i en nær fremtid” (Willig, 2013: 14). Willigs formål med bogen er altså at frembringe kritisable perspektiver på samfundstilstanden i forhold til spørgsmålet om kritikken u-vending, nærmere end det er at påvise en tilstand videnskabeligt.

Tonen i bogen, beskriver Willig som værende af kritisk-polemisk karakter og begrundet dette med dennes tema og metode; kritik (Willig, 2013: 16). Hans sagsfremstilling og argumentation baserer sig således på princippet om, at overdrivelse fremmer forståelse, og hans ambitioner for denne tilgang til emnet er, at den polemiske kritik er så grov og udstillende, at den kan lede til andre, måske nye, former for sandheder (Willig, 2013: 27).

Med dette i mente, må vi i benyttelsen af Willigs tese forholde os skeptisk, både over for Willigs påstande og vores egne resultater. Et eksempel på en af Willigs observationer sat på spidsen, kan ses i følgende påstand:

“I vuggestuer og børnehaver er pædagogerne holdt op med at sige, at de ikke længere kan nå at skifte alle børn i løbet af dagen. I folkeskolen og gymnasiet anvendes enorme ressourcer på at teste og offentliggøre karakterresultater i konkurrencens navn, mens ingen siger, at den type undersøgelser ser helt bort fra børnenes trivsel og i øvrigt er temmelig ressourcekrævende. Og som det har vist sig i et enkelt tilfælde, vaskes nogle ældre demente, om natten, fordi det er mest rentabelt rent økonomisk” (Willig, 2013: 143)

Formålet med denne argumentation er fremhævelsen af, at idéerne fra den økonomiske liberalisme om konkurrence, mere effektivitet og mindre stat, har fået indtag i den politiske liberalismen, hvor disse ikke hører hjemme. Dog kan der stilles spørgsmålstegn ved eksemplerne, som Willig ikke præsenterer videnskabeligt belæg for. Eksempelvis fremlægges der ingen tal på antallet af daginstitutioner, der kritiserer eller ikke kritiserer struktur og ressource i forhold til bleskift. Videre kan det i skoleeksemplet diskuteres, hvorvidt det udelukkende er i konkurrencens navn, at man tester og offentliggør resultater - kunne det eksempelvis også handle om oplysning om niveau til den almene borger, kvalitetssikring på landsplan eller mulighed for, som tidligere studerende at finde frem til gamle resultater? Og i sidste eksempel benytter han, som han også selv fremhæver, et enkelt tilfælde til at beskrive en generel tilstand, hvilket selvsagt er en uholdbar strategi.

Willig har, i sin bog, således et problematiserende sigte, og han benytter derfor en dramatiserende tilgang til emnet. Willig sætter sine case-eksempler og argumenter på spidsen for at tydeliggøre det kritisable og fremdrage nye perspektiver. Som tidligere nævnt, er vi derfor opmærksomme på at forholde os kritisk til vores analyseresultater, når vi benytter Willigs tese som linse (uddybes i afsnit 2.1.1) i læsningen af empirien.

2.4 Instagram som teknologisk system

Instagram er en onlinebaseret fotodelings- og social netværkstjeneste, der via brugerens smartphone, gør det muligt at uploade kvadratiske, polaroid-lignende billeder til brugerens profil. Instagram fungerer som et applikationsprogram, udviklet til teknologiske mobilenheder, men primært til brug på smartphonen.

En applikation er en type software, som kan bruges til arbejde eller underholdning. Benævnelserne “applikation”, “applikationsprogram”, “software applikation” eller bare “app” er alle ord for nærmest ethvert type program, som udfører en opgave for brugeren, om det er tekstbehandlingsprogrammer som Word eller medieafspillere som Spotify (Application, pcmag.com). Grundlæggende er et applikationsprogram et softwareprogram, som behandler data for brugere. Instagram er et eksempel på en mobilapplikation, som fungerer til smartphone-enheden. En applikation inkluderer typisk kodning og data og kan køre på forskellige typer hardware som eksempelvis stationære og bærbare computere, tablets og smartphones, som det er tilfældet med Instagram (Chappell, 2011, davidchappell.com).

Som beskrevet ovenfor, er Instagram en applikation som tillader brugeren at dele data, primært i billedeform, online med sine *følgere*, altså dem der aktivt har besluttet sig for at følge denne bruger. Derud-

over, kan man i sin “caption” (se afsnit 2.4.1) blandt andet tilføje et eller flere hashtag(s) (eksempelvis #sommer til et billede af en strand), og derved kan andre brugere søge på dette hashtag og finde frem til brugerens billede. Skaberne af Instagram beskriver tjenesten som:

“ (...) a fun and quirky way to share your life with friends through a series of pictures. Snap a photo with your mobile phone, then choose a filter to transform the image into a memory to keep around forever. We're building Instagram to allow you to experience moments in your friends' lives through pictures as they happen. We imagine a world more connected through photos.” (instagram.com: FAQ)

Når brugeren åbner sin Instagram-app, mødes vedkommende af et feed, bestående af de nyeste billeder fra de følgere, brugeren selv har valgt at følge. Hvis man ser et billede man kan lide og gerne vil markere at dette billede kan man lide, kan man på sin touchskærm dobbeltklikke på billedet og derved “like” billedet. Når man har dobbeltklikket på billedet fremkommer et hjerte midt på skærmen som symbol for “like”. Den bruger, hvis billede man har liket, får på sin profil besked om dette, og derudover står der under brugerens billede, hvor mange likes, det pågældende billede har fået. I bunden af Instagrams app, finder man menu-bjælken, der består af fem piktogrammer: *Feed* (symboliseret ved et hus), *søg* (symboliseret ved en lup); *kamera* (symboliseret ved et analogkamera); *aktivitet* (symboliseret ved en taleboble med et hjerte) og *profil* (symboliseret ved en silhuet af en person).

Under søg, kan man søge efter bestemte brugernavne eller billeder med bestemte hashtags. Under kamera kan man tage billeder og redigere disse med appens forskellige filtre og værktøjer og herefter lægge billedet op på sin profil. Under aktivitet kan man under *DIG* se hvem der sidst har liket og kommenteret egne billeder, om man har fået nye følgere, eller om man er blevet tagget i andres billeder eller kommentarer (hvilket gøres ved at skrive: @brugernavn). Under aktivitet kan man også under *FØLGER* se den nyeste aktivitet fra de brugere, man selv følger.

Da Kevin Systrom og Mike Krieger lancerede foto-appen i 2010, var der fokus på enkelthed, og håbet var at lancere en app der kunne bruges til at tage “professional-looking snapshots” uden at skulle bruge “a big bulky camera” (Instagram.com: FAQ), der er besværligt at have med på farten. Appen blev hurtigt populær, og allerede to måneder efter appens lancering havde den 1 million brugere (Geoff, 2014, wersm.com). Appen blev i 2012 opkøbt af Facebook og i dag har appen 300 millioner brugere. Man kan få sin Instagram-profil til at interagere med andre sociale platforme, som twitter og Facebook, der gør det muligt at dele sin data på andre platforme end Instagram. Den softwaregrænseflade der gør Instagram i stand til at “tale” med anden software, kaldes Application Programming Interface (API).

API “gør det muligt for forskellige programmer at ”tale” sammen, og det kan blandt andet betyde, at du med API kan udveksle data på tværs af programmer” (e-conomic.dk: API). Hvis vi tager udgangspunkt i Instagram som system, så tillader Instagram, programmører at forbinde en app til - og hente data fra Instagram, dog ud fra Instagrams definerede regelsæt og begrænsninger (Instagram.com: API Terms of Use). Den programmerede software, der sørger for, at Instagram og programmørens app kan “tale sammen” er API’en. Når en Instagram-brugers billeder automatisk bliver uploadet på brugerens hjemmeside eller blog, er det en API der virker som bindeled mellem Instagram og hjemmesiden/bloggen. Ligeledes kan brugeren fra vedkommendes Instagram-billeder, trykke “del” og vælge at dele billedet på enten *Facebook*, *Twitter*, *Tumblr*, *Flickr* eller *foursquare*. Her er det også API’en der sørger for, at et af styresystemerne, eksempelvis twitters styresystem, læser dataen/filen fra Instagram-profilen, så brugeren har mulighed for, øjeblikkeligt, at dele billedet på (eksempelvis) twitters netværk, ved blot at trykke på funktionen “del”³.

“Instagram has become the home for visual storytelling for everyone from celebrities, newsrooms and brands, to teens, musicians and anyone with a creative passion”, (Instagram.com: About Us) og bruges også på forskellige måder, afhængig af hvem man er og hvad man gerne vil kommunikere. Siden Facebook blev populært, har selviscenesættelse på de sociale medier været et meget omdiskuteret emne i medierne, og mange forskellige eksperter har udtalt sig om, hvilke negative konsekvenser de sociale medier har for, i særdeleshed, børn og unge. Som nævnt i problemfeltet, mener Rasmus Kjeldahl fra Børns Vilkår, at de sociale medier skaber et stort pres for børn, fordi man hele *“(…) tiden skal eksponere, hvor perfekt man er”* (Meyhoff, dr.dk: 2015).

Da 7. klassespigernes selvfremsstilling og subjektpositionering er en del af vores analyse, finder vi det relevant at inddrage pigernes instagramprofiler i vores diskursanalyse. Nedenfor vil vi gå nærmere i dybden med Instagram-plattformens design ved brug af Gunther Kress’ tekst om modaliteter.

2.4.1 Instagram som multimodal platform

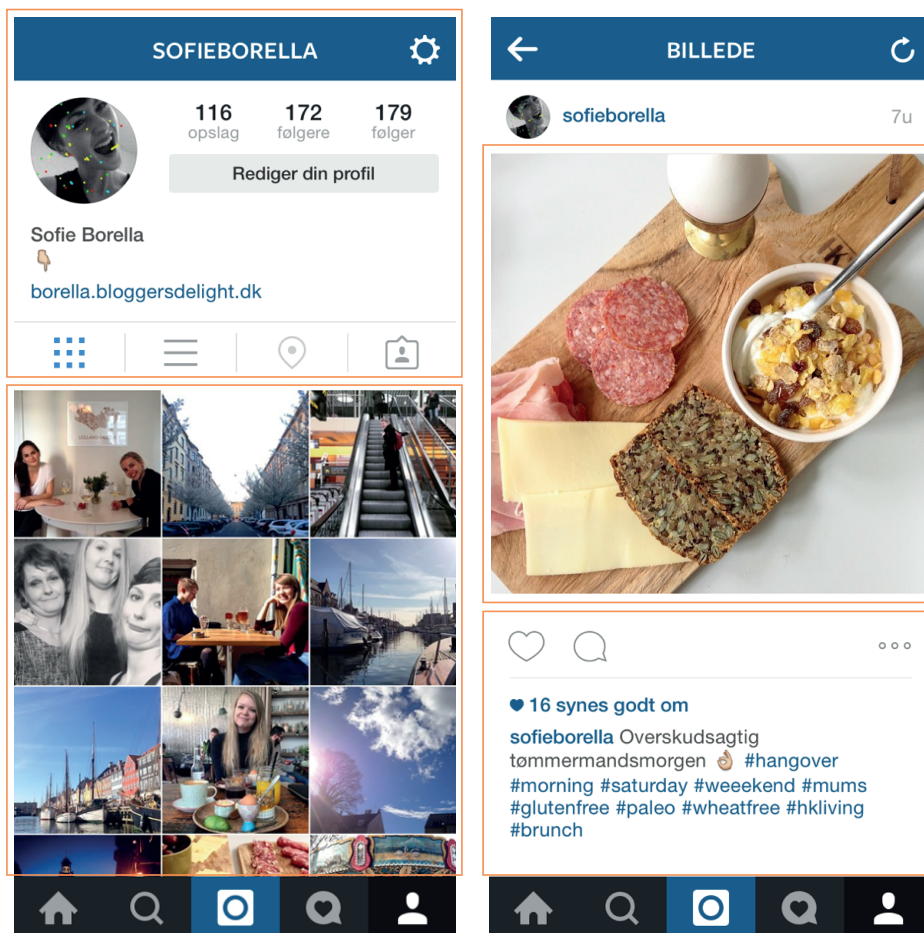
Vi benytter Gunther Kress’ tekst “What is mode?” til at udfolde Instagram som en social platform bestående af multimodaliteter. I dette afsnit redegør vi for Kress’ modalitetsbegreb og forholder det til Instagrams design, opbygning og praktiske brugspotentiale. Vi vil i brugen af Kress’ begreber oversætte benævnelserne til dansk.

³ Dette afsnit er skrevet på baggrund af teksterne “What is an API?” (2011) og “APIs for Dummies”.

Modalitetsbegrebet er funderet i socialsemiotikken, og Kress beskriver i sin tekst en modalitet som “*a socially shaped and culturally given resource for making meaning. Image, writing, layout, music, gesture, speech, moving image, soundtrack are examples of modes used in representation and communication*” (Kress, 2009: 54). Modaliteter kan altså forstås som måder, hvorpå man kan udtrykke sig og kommunikere mening. Forskellige modaliteter tilbyder meningsskabende udtryksformer og potentialer for at kommunikere. Eksempelvis tilbyder skrevet tekst en anden type forståelse af et emne end tale, billede eller melodi gør, og man må derfor forholde valget af modaliteter til det specifikke kommunikationsformål (ibid.:54). I den forbindelse kan man tale om, at modaliteterne til de enkelte udtryksformer rummer forskellige ressourcer. Hvor tekst blandt andet består af enheder som ord, fraser, sætninger og paragraffer, vil disse være nyttesløse at forholde sig til i forbindelse med billeder, som baserer sig på udnyttelse af rum ved afbildning af forhold mellem størrelse, farve, linjer og former (ibid.: 56).

Der eksisterer altså forskellige modaliteter, hvor modaliteter er ressourcer, hvormed vi kan skabe mening gennem form (Kress, “What is mode?”: 01:28). Videre introducerer Kress begrebet *multimodalitet* og skriver: “*Multimodality offers choice of modes. Depending on the media involved, there are different possibilities: do you wish to realize meaning as image or as gesture, as moving image or as a multimodal ensemble*” (Kress, 2009: 64). Når flere forskellige modaliteter tages i brug, eksempelvis hvis tekst og billede kombineres, taler man altså om multimodalitet.

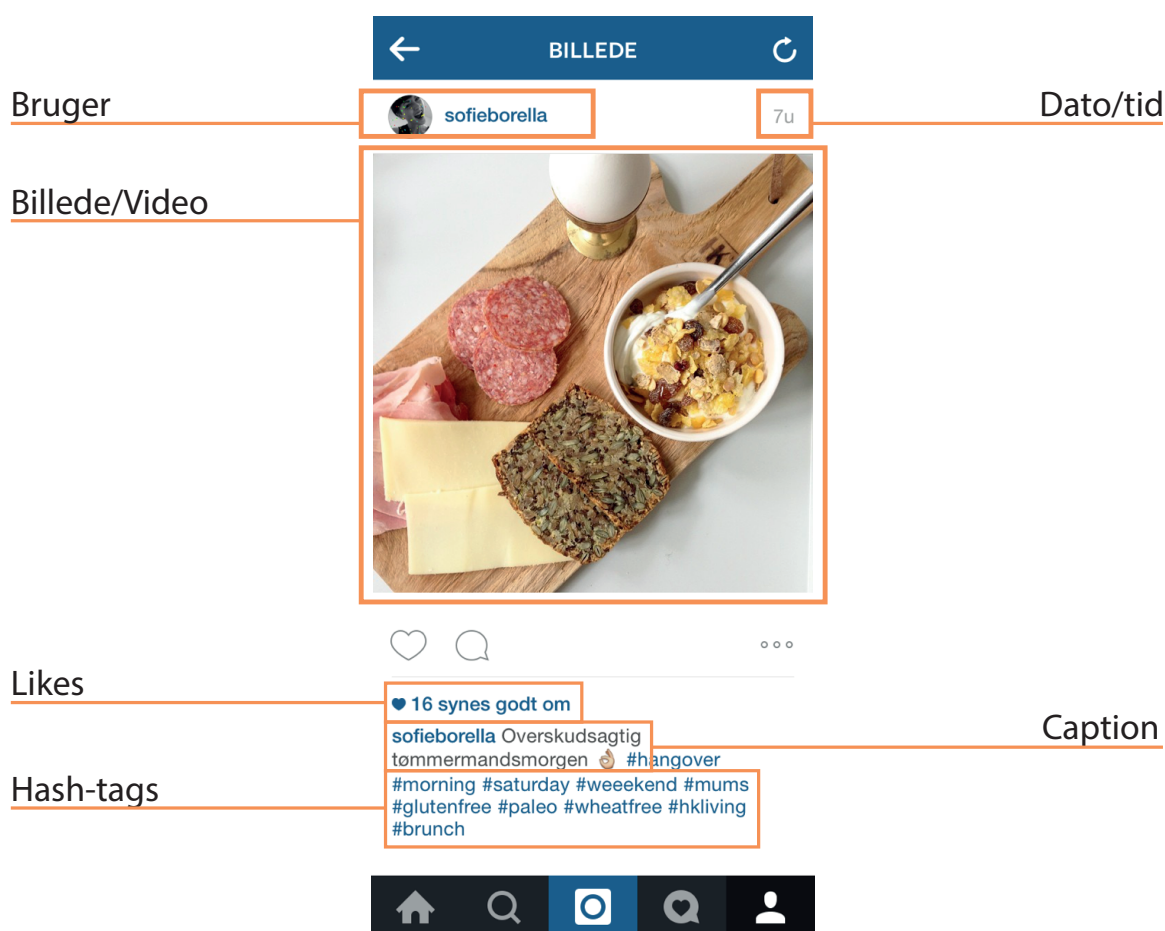
Instagram fungerer som en multimodal, interaktiv platform, og i en analyse af Instagram kan man derfor stille spørgsmål ved de forskellige modaliteters samspil og den mening, der hermed skabes. I det følgende vil vi gennemgå to af applikationens faner; den personlige profil og det enkelte billede. Disse vises nedenfor.

Vi forholder os først til den personlige profil. Umiddelbart er siden opdelt i to moduler; den stærkt fremtrædende billedblok i nederste del af vinduet og den mindre vægtige tekstblok ovenover. Der gøres særligt brug af to modaliteter; tekst og billede. Hertil kan man stille spørgsmålene: Hvilke formål har de to modaliteter, og er billede vigtigere end skrift eller omvendt? (Kress, "What is mode?": 03:48)

I det øverste modul, hvor tekst er den primære modalitet, formidles der grundlæggende information om brugerprofilen. Læser vi oppefra og ned, bliver vi først gjort opmærksom på et brugernavn. Herefter kan vi forholde os til tre informationer om brugeren, nemlig brugerens 1) antal af billedopslag, 2) antal følgere og 3) antal af andre brugere, brugeren selv følger. Disse tal står større og i fyldigere farve end den resterende tekst og tildeles således en betydning. Denne information vurderes som værende af vigtighed og som noget, man som læser af profilen bør forholde sig til for at forstå brugeren. Herefter præsenteres brugerens navn, og brugeren har mulighed for selv at udfylde en kort beskrivelse. Disse ganske få, simple informationer er alt, vi præsenteres for, før blikket glider videre til den stærkt fremtrædende blok af billeder nedenfor. Billederne står alene som formidlende modalitet, og de skal altså alene give læseren den resterende information om brugeren.

Således leverer øverste modul de helt grundlæggende brugerinformationer, man, som læser, måtte behøve for at forstå profilen, mens billedblokken herefter former det primære indtryk af brugerens liv, hverdag, brand, interesser, eller hvad brugeren måtte ønske i fokus. Selvom tekstmodulet opbygningsmæssigt ligger før billedblokken, sanser man som læser alligevel sidstnævnte som af størst betydning. Dette kommer både til udtryk idet den tunge billedblokform fungerer som blikfang på trods af, at den ligger senere på siden end tekstmodulet, og samtidig tillægges billederne størst formidlingsansvar.

Går vi videre til den anden fane, det enkelte billede, består siden igen primært af modaliteterne billede og tekst og kan igen siges at være opdelt i to moduler. Ser vi bort fra brugernavnet, som blot informerer om, hvilken bruger billedet tilhører, fremstår billedet tydeligt som den modalitet med den største informationsbyrde. Billedet optager størstedelen af skærmens rumlige kapacitet og er derfor det første og vigtigste element at forholde sig til som læser. Bevæger man sig herefter længere ned over skærmen, kan man læse den tilknyttede caption. Her kan brugeren frit gøre brug af tekstmodalitetens meningsska-

bende ressourcer og specialisere læserens tolkning af billedet (Kress, What is multimodality?: 04:06). Brugeren kan fremhæve særlige kvaliteter ved eller elementer i billedet, knytte information til billedet som ændrer udtrykket eller helt lade være med at tilføje en caption og lade tolkningen være op til læseren selv.

En udvidet mulighed af tekstmodaliteten er hashtaggets egenskaber. Med hashtagget kan brugeren, som tidligere nævnt, fremhæve nøgleord, som beskriver billedet, og hashtagget fungerer samtidig som et slags "link". Via hashtagget kan man som læser nemlig navigere sig videre til andre billeder med samme hashtag, eller andre brugere kan finde vej frem til netop dette billede. Hashtagget har med tiden fået stor betydning i verdenen af de sociale medier og benyttes på vidt forskellige måder. Mens nogle eksempelvis bruger det til at finde inspiration, bruger andre det til at tiltrække likes.

Slutteligt vil vi kort berøre farven som modalitet. Farver har blandt andet et psykologisk meningsskabende potentiale, som består i farvepsykologien. Instagram benytter gennemgående farven blå i logo og fremhævelser, og inden for farvepsykologi repræsenterer blå blandt andet intelligens, kommunikation og tillid (colour-affects.co.uk). Instagram benytter blandt andet farven til at fremhæve interaktive tekst-elementer som brugernavne, hashtags, links og likes.

I opsummering, kan det konstateres, at Instagram sætter billedet i centrum som den modalitet, der bærer den største fomidlingsbyrde. Teksten supplerer billedet, men fungerer derudover kun i meget lille udstrækning som meningsskabende modalitet. Da billedformen er platformens omdrejningspunkt, lægger mediet derfor også op til, at man som bruger producerer og deler interessante og/eller æstetiske billeder. Dette kan tænkes at lægge op til en særlig kontrol i brugerens selvfremstilling gennem mediet. Derfor vil vi i analysen forholde os til Emma, Julia og Amalies benyttelse af og indholdet på deres Instagram-profiler i forhold til selvfremstillingsbegrebet.

Kapitel 3: Metode, empiri og analysestrategi

I dette kapitel vil undersøgelsens metodevalg, -proces og refleksioner herover blive præsenteret. Vi vil tydeliggøre hvilken betydning, metoden har haft for projektets felt og fokus. Herefter vil casen blive beskrevet, og vi vil komme ind på muligheder og begrænsninger i forhold til vores dataform og -mængde. Slutteligt vil vi argumentere for udvælgelsen af empiritekst til fokus i analysen. Dette vil lede direkte videre til bearbejdning af empirien i analysekapitlet.

3.1 Metodestrategi

Da det i sagens natur ikke er muligt, i en problemorienteret proces som denne, at vide med sikkerhed, hvordan ens forestillede spørgsmål har fat i sagens egentlige kerne, må man være åben for at tilegne sig ny viden om problemet undervejs. Denne undersøgelses fokus har i høj grad ændret retning siden projektets start og udgangspunkt. Formålet med dette afsnit er derfor at give læseren indsigt i, hvordan vi i empiriindsamlingsprocessen har ladet vores interviewpersoner lede os videre til næste naturlige led i undersøgelsen, og hvordan dette også har formet undersøgelsens fokus undervejs.

Ved projektforløbets start havde vi en ambition om at udvikle en kommunikationsplan, der rettede sig mod at løse problemet om overdrevet sundhed hos særligt sundhedsfokuserede mødre, idet dette potentielt kan skabe et anstrengt forhold til kost og sundhed hos mødrenes børn. Dette var en viderebygning af et tidligere semesterprojekt, og da vi i den forbindelse havde konstateret, at målgruppen typisk befinder sig i ressourcestærke familier, tog vi udgangspunkt i Lyngby-Taarbæk kommune. I et interview med Morten Jørgensen, blev vi gjort opmærksomme på Virum Skole som en særligt velstillet skole med stort forældreengagement.

Vi blev sat i kontakt med skoleleder, Gitte Rasmussen, og gennem et eksplorativt interview om skolens familietyper i sammenhæng med artikler om individualisering og selvrealisering, flyttede fokus sig fra fysisk, kostorienteret sundhed til mental trivsel i et ambitiøst miljø, hvor “det korrekte udstillingsvindue” udadtil er af betydning (Gitte: 008). Med et ønske om at finde eksisterende teori omkring et konkurrence- eller præstationsfænomen i samfundet, blev vi opmærksomme på Rasmus Willigs teori om kritikkens u-vending. Vi valgte derfor at benytte denne som teoretisk ramme i undersøgelse af projektets spørgsmål. Nu blev også både forældre og børn interessante som et fælles fokus, da det ressourcestærke, homogene miljø blev forudsætningen for casen. Via Gitte Rasmussen blev vi sat i kontakt med de to

mødre med børn på skolen, Jane og Else, der blev udført interviews med, og Jane kunne videre skaffe os adgang til tre skoleelever gennem sin egen datter, Emma, hvor Emma var den ene af dem, der blev interviewet.

På den måde har vi ændret vores fokus undervejs og har benyttet muligheden for, at vores interviewpersoner kunne skaffe adgang til andre interviewpersoner. Efter at have gennemført interviews med mødre og børn, vil vi i analysen være i stand til at udføre en diskursanalyse på transskriptionerne af disse med udvalgte iagttagelsesledende begreber fra Willigs samfundstese for øje.

3.1.1 Etiske metodeovervejelser

Der forekommer særlige etiske spørgsmål, man som forsker må forholde sig til i forbindelse med forskning med børn (Tinson, 2009:17). Vi vil her kort berøre to emner herunder; adgang til børn i forskning og børnenes mulighed for at bidrage med brugbar information i forskningen.

Julie Tinson beskriver i sin bog omkring forskning med børn, "Conducting Research with Children Adolescents", hvordan *gatekeepers* har en særlig rolle af magt og ansvar overfor børnene for at sikre dem de bedste interesser (Tinson, 2009: 30). Det er nødvendigt at sørge for, at både børn, gatekeepers og/eller forældre til barnet giver informeret samtykke i en forskningssituation med børn (Tinson, 2009: 17). Som beskrevet ovenfor, fik vi adgang til pigerne gennem Jane, som selv er mor til Emma, som på forhånd havde taget kontakt til skoleleder, Gitte Rasmussen, og sikret, at vores interview med børnene ikke var imod skolens regler. Således fungerede både Jane og Gitte Rasmussen som gatekeepers, der godkendte vores adgang til pigerne i forskningsøjemed.

Tinson inddeler børn i aldersdefinerede grupper, hvor Emma, Julia og Amalie på 13 og 14 år kan kategoriseres som "early adolescents" (12-14 år) (Tinson, 2009: 4). I dette stadie af ungdommen, skriver Tinson, er børnene i det refleksive stadie i deres udvikling. De er på dette tidspunkt typisk opmærksomme på andre menneskers perspektiver og kan tage disse med i deres overvejelser, når de forholder sig til egne holdninger og meninger (ibid.: 5). Derfor mener vi også, at pigerne kan bidrage med en indsigt og refleksion over deres egen dagligdag, som kun de vil kunne udtrykke bedst. Det vi som forskere skal sikre os er, at børnene er blevet informeret om, hvad der vil ske i forskningsprocessen og sikre, at de er indforstået med planen; informeret samtykke (ibid: 18). Her var vi i interviewet opmærksomme på at informere pigerne om formålet med undersøgelsen, interviewets gang, og hvorfor vi mente, at de kunne bidrage til undersøgelsen.

3.2 Case og empiri

Som beskrevet i kapitel 1 tager vi udgangspunkt i Rasmus Willigs tese om en liberalistisk, konkurrencepræget, selvkritisk samfundstilstand. På baggrund af denne tese, ekspertudtalelser og undersøgelser ønsker vi at udfordre antagelsen om, at dette samfundsideal også vil være at finde i en ungdomskontekst. Efter vi af Morten Jørgensen blev henvist til Virum Skole som en særligt velstillet skole og en skole med børn fra velstillede familier, valgte vi at behandle denne som en kritisk case for efterprøvning af vores antagelse. I dette afsnit, vil vi uddybe Virum Skoles potentiale som casestudie på baggrund af Bent Flyvbjergs tekst om fem misforståelser om casestudiet, hvorefter skolen som genstandsfelt og undersøgelsens interviewpersoner vil blive beskrevet.

Bent Flyvbjerg beskriver blandt andet casestudiet som *“den detaljerede undersøgelse af et enkelt eksempel”* og korrigerer den generelle misforståelse indenfor videnskaben om, at (enkeltstående) casestudier ikke kan producere og bidrage med relevant og brugbar viden om sit felt (Flyvbjerg, 2010: 464). I sin tekst præsenterer Flyvbjerg forskellige typer af casestudier, hvor man må vurdere og vælge den mest hensigtsmæssige caseform på baggrund af undersøgelsens formål (ibid.: 475). Virum Skole er i denne sammenhæng både valgt som en ekstrem og en kritisk case. Dette vil blive uddybet herunder.

Som det også blev beskrevet i introduktionen, arbejder vi i dette studie ud fra et spørgsmål om, hvorvidt Willigs tese om samfundets skærpede konkurrencementalitet og selvkritik frem for samfundskritik som en konsekvens heraf, også kan gælde i en ungdomskontekst frem for den voksenkontekst, Willig primært fokuserer på.

Vi vælger Virum Skole på baggrund af faktorer som blandt andet skolens beliggenhed i et særligt økonomisk velstillet område, at der lægges vægt på høje faglige ambitioner, og at skolen rummer en yderst ensartet elev- og familiesammensætning (i forhold til eksempelvis etnicitet, økonomi og uddannelsesbaggrund). På den måde fungerer Virum Skole som en ekstrem case, hvor der er stor sandsynlighed for, at flere aktører og basale mekanismer for vores studerede situation vil forekomme (ibid.: 473). Dette er med udgangspunkt i vores formodning om, at konkurrencefænomenet er mere fremtrædende i ressourcestærke, homogene miljøer end andre, på disse områder, mere gennemsnitlige og populationsmæssigt varierede miljøer.

Man kan sige, at Virum Skole repræsenterer en *“most likely case”*. Det vil sige, at vi i stedet for at vælge et repræsentativt caseudvalg, strategisk har udvalgt én skole, hvor sandsynligheden for at se tendenserne til konkurrence og selvkritik udspille sig er stor. Således vil vi desuden kunne af-

gøre, om vi, gennem en konkurrenceorienteret “begrebslinse” og ved brug af diskursteoretiske analyse-redskaber, kan se de formodede tendenser komme til udtryk i casen. Ser vi ikke dette, kan vi konkludere, at vi ikke vil kunne det i nogle (eller få) andre tilfælde. Ser vi dog dette komme til udtryk, kan vi i hvert fald bekræfte, at vi ser det i dette tilfælde og med denne analysestrategiske sammenhæng, og vi vil derfor potentielt også kunne finde samme resultat i andre tilfælde (ibid.: 474). I sidste udfald vil yderligere undersøgelse af spørgsmålet være nødvendigt, og her kunne man eksempelvis overføre undersøgelsesmetoden til andre skoler i demografisk anderledes områder i landet. Af samme årsag søger vi gennem opgaven at gennemsigtiggøre valg og proces gennem undersøgelsen.

Som det også er blevet beskrevet ovenfor, rummer Virum Skole en yderst homogen familiegruppe. Skolen ligger i et økonomisk velstillet område, og elever og de familier de kommer fra ligner hinanden på de fleste punkter. Forældrene med børn på skolen er blevet beskrevet som veluddannede, typisk med lange videregående uddannelser og gode jobs. Skolens sundhedsplejerske, Kirsten Dahlgaard, fremhæver skolens høje faglige niveau som en faktor, forældre typisk vælger skolen til på baggrund af (Kirsten: 008). Hun fortæller desuden, at mere “skæve” familier eller familier med anderledes værdier har svære-re ved at trives på skolen og i nogle tilfælde ender med at flytte deres børn til andre skoler (Kirsten: 014).

For at opnå grundlæggende indsigt i skolens, elevernes og forældrenes karakter, har vi, som tidligere nævnt, gennemført interviews med skoleleder, Gitte Rasmussen, og sundhedsplejerske, Kirsten Dahlgaard. Den data som vil blive bearbejdet i selve analysen er produceret gennem enkeltinterviews med to mødre af børn på skolen og et gruppeinterview med tre piger fra syvende klasse. Det skal nævnes, at interviewpersonerne af anonymiseringshensyn har fået tildelt pseudonymer, således at mødrene vil blive benævnt Jane og Else, mens eleverne benævnes Emma, Julia og Amalie.

Jane og Else sidder begge i skolebestyrelsen, mens Else samtidig er kontaktperson for begge sine søn-ners klasser. Disse to mødre er således aktive og engagerede i deres børns skolegang, hvorfor vi mener, at både deres forståelse af deres børns hverdag og deres indtryk af børnenes egen forståelse af denne kan bidrage til undersøgelsens problemstilling.

Emma, Julia og Amalie er en venindegruppe, som vi har fået adgang til og mulighed for at interviewe gennem Jane, som er mor til Emma. Jane beskrev i interviewet, sin datter som en ambitiøs pige med fokus på at klare sig godt fagligt. Pigerne blev interviewet i fællesskab med en ambition om at skabe en tryk atmosfære og fremme kommunikationen og refleksionen omkring spørgsmålene (Tinson, 2009: 50).

Derudover er vi, gennem et af gruppemedlemmernes bekendte, blevet sat i kontakt med 20-årige Marie Groth. Marie har selv gået på Engelsborgskolen i Lyngby, hvorefter hun fortsatte på Virum gymnasium. Marie kunne, i en uformel samtale, dele sine personlige erfaringer i forhold til præstationspres i et ambitiøst hverdagsmiljø, og hendes perspektiver vil derfor blive diskuteret i samspil med undersøgelsens resultater i diskussionen i kapitel 5.

3.3 Metoderefleksion og -overførbarhed

Vi vil i dette afsnit kort reflektere over en række aspekter ved metodevalg og -udførelse med henblik på gennemsigtighed. Dette er med det formål, at læser skal være i stand til at forholde sig til kvaliteten af undersøgelsen, dens argumenter og konklusioner. Samtidig ønsker vi at sikre opgavens overførbarhed i fald af, at andre studerende eller forskere, kunne være interesseret i opgavens felt.

Som beskrevet ovenfor, er undersøgelsens empiriindsamling foregået ved kvalitative interviews med en række interviewpersoner. Børne- og ungeudvalgsformand i Lyngby-Taarbæk Kommune, skoleleder og sundhedsplejerske på Virum skole bidrager med nødvendig baggrundsviden for indsigt i feltet, mens interviews med mødre og elever bliver genstand for analysen.

Det er socialkonstruktivismens antagelse *“at der ikke eksisterer en sandhed om denne [læs: virkeligheden], som kan erfares uafhængigt af den, der observerer fænomenet”* (Pedersen, 2012: 188). Vi, som undersøgere, medtager viden og forforståelser ind i det felt, vi studerer. Baggrund, kultur og historie har blandt andet en betydning for ens forståelse af verden. Denne viden er ikke en, man er i stand til at til-sidesætte, men noget man må gøre sig opmærksom på og tydeligt reflektere over i sit studie.

Da vores case består i en folkeskolekontekst, vil det eksempelvis være umuligt ikke at forholde Virum Skole til sine egne folkeskoleerfaringer. Det er her vigtigt at nævne, at alle tre gruppe-medlemmer kommer fra ikke lige så velstillede og noget mere heterogene folkeskolemiljøer, end det Virum Skole repræsenterer, hvilket kan skabe en vis distance i forståelsen af feltet. Vi oplevede, at vores egne folkeskoleerfaringer ofte blev brugt som et kontra-eksempel til Virum Skole under interviewene med både mødre og skolepiger, hvor vi direkte præsenterede vores egen skolegang som en indgang til informanternes viden og som eksempel på et noget anderledes miljø. Det kan desuden tænkes, at vores baggrund og vores egen skolegang har betydning i mødet med feltet på den måde, at vi er tilbøjelige til en mere kritisk indstilling overfor det fremmede, hvor Virum Skole på mange måder står i kontrast til vores egne folkeskoler i Sønderjylland og på Falster. Desuden kan det også tænkes som en fordel at

komme fra en anden type miljø end det studerede, da man som en integreret del af et felt kan blive blind for vigtige eller interessante perspektiver og aspekter af sagens spørgsmål. Denne fremmedhed har også været drivværket i vores undren og motivation for at kunne forstå vores målgruppe.

I udførelsen af semi-strukturerede interviews, som vi har benyttet i empiriindsamlingen, er der både plads til forberedelse og improvisation af interviewet. Det er altså muligt i en vis udstrækning at planlægge, hvilken type spørgsmål man ønsker at stille, når man spørger ind til sine interviewpersoner. Her bestræbte vi os som udgangspunkt på at formulere os så åbent og neutralt som muligt med en ambition om ikke at lægge ord i munden på interviewpersonerne med ledende spørgsmål. Interviewguiden vil være at finde i bilag, men et eksempel på et spørgsmål til pigerne kunne være: “Hvad er de vigtigste ting at nå i løbet af en uge og hvorfor er netop disse ting vigtige?” og til mødrene: “Hvad er dit indtryk af det generelle faglige ambitionsniveau i dit barns klasse?”.

Der kan argumenteres for, at det er en fordel med en relativt neutral spørgeteknik, da vi således ikke er i fare for at påvirke vores interviewpersoner til at producere de ønskværdige svar. Dog kan det være problematisk ikke at være i stand til at spørge lige så direkte, som man kunne ønske i søgen på svar på et specifikt spørgsmål. I stedet har vi med den semistrukturerede tilgang forsøgt at planlægge bredere spørgsmål for derefter at spørge uddybende ind afhængigt af interviewpersonernes egne svar. Dette gælder for alle interviews, og derfor er det eksempelvis slående, at Gitte Rasmussen og Kirsten Dahlgaard karakteriserer skolens familietype meget ens og begge benytter ord som “homogen” og “ressourcestærk” til besvarelse af spørgsmålet: “Kan du beskrive den eller de forældretype(r) du ser her på Virum Skole?”

Slutteligt bør det nævnes, at mængden af empiri ikke som udgangspunkt har været tilstrækkelig for at kunne drage konklusioner på et bredere plan på baggrund af undersøgelsen. I kvalitative studier taler man om at kunne nå et “mætningspunkt”, hvor behovet for viden er opfyldt, eller man ikke længere oplever at finde ny, supplerende viden, men svarene man finder i stedet begynder at gentage sig. Dette punkt kan vi altså ikke påstå at have nået med vores mængde empiri, og derfor vil der stadig kunne være perspektiver og viden at finde i feltet, som ikke er blevet en del af vores dataramme.

3.4 Analysestrategi

Rapportens analyse har til formål at skabe viden om undersøgelsens interviewpersoners forståelser af konkurrence i forhold til de tre fokuspunkter: Selvrealisering, selvfremsstilling og kritik. På baggrund af denne viden, gør vi os i stand til at forholde analyseresultaterne til Willigs tese om kritikkens u-vending

og dermed diskutere, hvorvidt vi ser disse tendenser udspille sig i vores case. Dette afsnit har til formål at klargøre, hvilken type empiri vi har fået skabt gennem vores interviews, hvordan vi har udvalgt elementer af empirien til analytisk behandling, og hvordan teorierne spiller sammen med denne data.

Vi vil kort beskrive, hvilken type interviewdata, vi har skabt, og hvordan vi kan behandle denne. Da en diskursanalyse, og i særdeleshed Laclau og Mouffes tilgang, forholder sig meget konkret til sprogbrug i skabelsen af viden, var det en stor udfordring, at Else ikke ønskede at blive optaget. Vi bad hende derfor, efter interviewet, at forholde sig til nogle af de udtalelser hun gjorde sig under interviewet, og på skrift uddybe sine svar, så vi havde noget konkret tekst at behandle. Da det er en begrænset mængde af data, vi har kunnet behandle fra Else, bliver det transskriberede interview med Jane styrende for forældredelen af analysen, mens Elses udtalelser bidrager med enkelte perspektiver på temaerne.

Vi har i et tidligere projekt haft gode erfaringer med at benytte Laclau og Mouffes diskursanalytiske tilgang i en undersøgelse, hvor subjekterne aktivt meldte sig ind på et online-forum for at dele deres meninger. Da formålet med dette forum var at dele tanker og holdninger om projektemnet, knyttede der sig også en stor mængde meningsskabende ækvivalensbegreber til nodalpunkterne. I vores nuværende situation oplever vi, at interviewpersonerne i deres udtalelser oftere udtrykker handlinger end holdninger, og dette bliver en udfordring i forhold til diskursteoriens sigte. Da interviewpersonernes typer af svar er et produkt af vores interviewform, kunne anderledes spørgeteknikker og formuleringer muligvis have skabt bedre grundlag for en så ord- og formuleringsfokuseret analyse, som vi søger at udføre her.

Vi har tidligere beskrevet, at vi benytter selvrealisering, selvfremsstilling og kritik som iagttagelsesledende begreber gennem undersøgelsen. Også når vi gennemgår empirimængden, benytter vi denne teoretiske ramme som en linse, og vi fremhæver derfor også uddrag og citater, som vi vurderer vil kunne forholde sig til og bidrage med en viden om disse. Gennem interviews med både mødre og piger, bevægede snakken sig ind over en række emner: Familiehverdag, falighed, det sociale liv, ambitioner og pædagogik er blot eksempler. I den efterfølgende læsning af den producerede data, udvælger vi, som nævnt, udtalelser baseret på potentiale og relevans i forhold til denne teoretiske ramme og undersøgelsens problemformulering. Derfor vil al viden heller ikke blive vurderet som relevant for opgavens fokus, men de fulde transskriptioner er at finde i bilag.

I analysedel 4.1 ønsker vi at skabe en forståelse af Jane og Elses betydningstilskrivelse af konkurrence gennem hendes udtalelser og fortællinger om sine børns liv og hverdag. Samtidig udfoldes de teoretiske begreber, mens de praktisk tages i brug i analysen af empirien.

I afsnit 4.2 fokuserer vi på gruppeinterviewet med Emma, Julia og Amalie, og på hvordan de i deres udtalelser trækker på deres viden om deres liv og hverdag. Fokus vil igen være på konkurrence, og hvordan vi kan se, betydning artikuleres i deres sprog.

I forbindelse med analyseafsnit 4.3, hvor vi forholder os til skolepigernes Instagram-profiler, har vi primært haft selvfremstilling for øje. Dette er, som beskrevet i afsnit 2.4, grundet Instagram-plattformens potentiale for at skabe et kontrolleret og ønskværdigt indblik i brugerens liv. Vi finder det derfor interessant at undersøge, hvilke aspekter af pigernes liv, de ønsker repræsenteret på profilerne, hvordan disse bliver fremstillet, og hvad dette kan sige om pigernes selvfremstilling gennem mediet. Da pigerne er blevet lovet anonymitet i undersøgelsen, vil deres personlige billeder ikke blive vist i opgaven. I stedet vil vi beskrive billederne og eventuelt inddrage anden relevant information, likes, kommentare og captions, som er tilknyttet.

Kapitel 4: Analyse

4.1 Mødre: Jane og Else

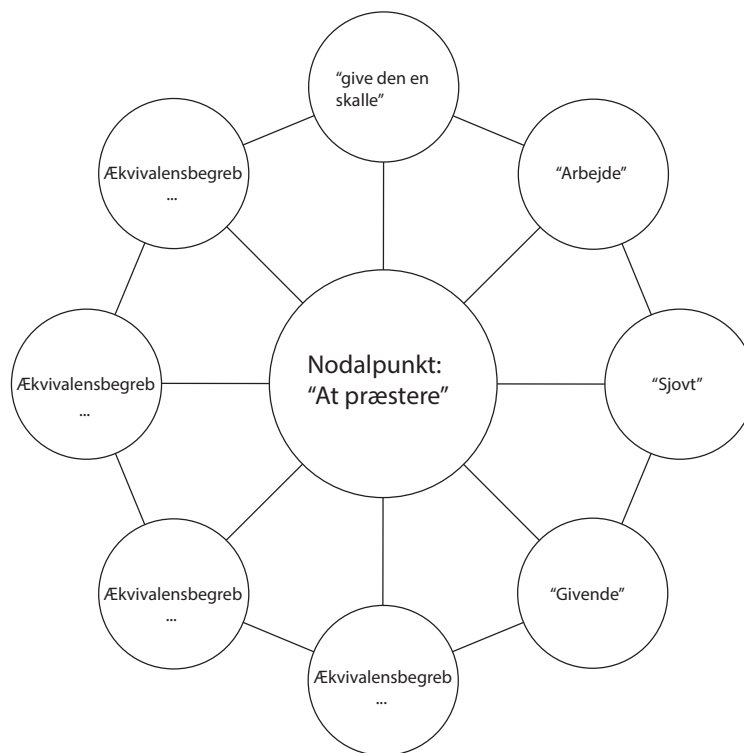
I dette afsnit fokuseres der på mødrenes bidrag i interviews og mailkorrespondance, dog primært med fokus på Janes svar. Som tidligere beskrevet, fungerer selvrealisering, selvfremsstilling og (muligheder for) kritik som pejlemærker i læsningen af empirien, og derfor er svar af relevans for disse emner også dem, som bliver inddraget (dette gælder ligeledes for afsnit 4.2 7. klasses piger: Emma, Julia og Amalie). Afsnittet er opdelt efter de gennemgående temaer, vi så kommer til udtryk samtalerne. Derfor vil dette afsnit behandle temaerne præstation og fremtid, somatiske symptomer hos folkeskoleelever og Virum Skoles forældregruppes værdisæt.

4.1.1 Præstation og fremtid

I interview med Jane, mor til Emma, svarer hun på et spørgsmål om, hvor hun tror, Emmas høje ambitionsniveau i skolen kommer fra:

“... jeg vil da sige, jeg gør meget ud af, at sige, at du kommer ikke sovende til nogen ting, du må simpelthen give den en skalle, og det er sjovt at give den en skalle, det gør ikke noget, man må godt arbejde. Man kan også have det sjovt samtidig med, det er også enormt givende at præstere.” (Bilag, Jane: 057)

Vi ser her, hvordan det “at præstere” bliver tillagt en bestemt mening gennem de ord, det bliver sat i forbindelse med. Det “at præstere” er en *flydende betegner*, som forskellige diskurser tillægger en bestemt mening, men fungerer som et *nodalpunkt*, når én diskurs har udfyldt det med sin betydning. I Janes tilfælde bliver “at præstere” til et nodalpunkt, når det tillægges mening gennem de forskellige *ækvivalensbegreber*: “give den en skalle”, “arbejde”, “sjovt” og “givende”. Denne kæde af ord, *ækvivalenskæden*, ækvivalerer “at præstere” som noget positivt og krævende. Alle tegnene, inden for en bestemt diskurs, udgør et betydningsnet bestående af momenter. I ovenstående tilfælde *udkrystalliseres* således en ækvivalenskæde af betydning omkring nodalpunktet “at præstere”.

Jane forholdt sig gennem interviewet meget til hendes børns muligheder i forhold til skole og uddannelse. Da vi bad hende fortælle om hende og familiens tilknytning til Virum Skole, sagde hun: *“... det er den lokale skole, så når vi flyttede dertil, så var det naturligt at så skulle børnene gå der. Og det skulle de også fordi at skolen på det tidspunkt rangerede som en af de gode skoler i landet og derfor så tænkte vi at det gav god mening. Vi købte ikke hus udelukkende på grund af skolen i området, men det passede fint ...”* (Bilag, Jane: 014). Det ses, at det er vigtigt for Jane og hendes mand, at deres børn går på en af “de gode skoler i landet”, og i det følgende citat, hvor vi spurgte Jane indtil børnenes fremtid, ses det også, hvordan hun er meget entusiastisk omkring, at introducere forskellige universiteter for sine børn:

“... nu var der forskningens døgn her i sidste uge (...) det skal vi bare til hvert år, for det er da bare fantastisk at komme ind og se på Vor Frue Plads og se hvordan Københavns Universitet har stillet op med alle deres gode forskere der formidler alle mulige ting og sager, eller ude på DTU, der sendte jeg faktisk pigerne ud, her de to piger og vores au pair pige, de røg afsted til DTU, for de skulle da ud og se hvad der findes af muligheder. Så ja, gør noget for at skubbe på, for de skal vide hvad der er for nogle muligheder. Og de skal begejstres.” (Bilag 2, Jane: 067)

Jane tillægger altså nodalpunktet “fremtid” en betydning gennem ækvivalensbegreberne “gode skoler”, “Københavns universitet”, “DTU”, “dygtige forskere”, “muligheder”, “skubbe på” og “begejstres”. Denne ækvivalenskæde fortæller os, at det er vigtigt for Jane, at hendes børns fremtid hænger sammen med at gå på universitetet, også selvom hun skal “skubbe på”. Jane begrundet dette med, at børnene skal vide, hvad de har af muligheder. Ifølge Janes datter, Emma, synes Jane ikke, at alle muligheder er “lige gode muligheder”, hvilket kommer til udtryk i interviewet med Emma, hvor hun fortæller, at Jane var mindre begejstret, da Emma kom hjem efter samtale med en studievejleder, der havde foreslået Emma, at hun i fremtiden kunne starte på en erhvervsuddannelse (se afsnit 4.2.1).

4.1.2 Optimistisk utilfreds

Under interviewet med Jane bad vi hende forholde sig til to ekspertudtalelser vedrørende Skolebørnsundersøgelsen, der begrundet resultatet om pigernes somatiske symptomer og stigende tendens til at være ked af det med, at pigerne er underlagt høje krav, der medfører mindreværd og stress. *“Jeg tror overhovedet ikke det er det, det handler om, det må jeg indrømme (...). Jeg tror det er fordi vi ikke er gode nok i vores læring til at hjælpe børnene med at vide, (...) hvordan de kan blive bedre”* (Bilag 2, Jane, 096), svarer Jane til eksperternes påstand, og uddyber senere ved at sige: *“Jeg tror faktisk at ved at kræve noget af børnene, så viser vi dem også en respekt for deres evner”* (Bilag 2, Jane: 100). Vi ser her, hvordan Jane tilskriver sig en anden diskurs end eksperternes, nemlig en diskurs om, at børnene undgår at opleve mindreværd og stress ved at undervise og forældre bliver bedre til at *“hjælpe børnene med at vide, (...) hvordan de kan blive bedre”*, og at børnene vil føle sig respekterede ved, at der bliver stillet krav til dem. Hun forstår det at “kræve noget” og “vise respekt for deres evner” som værende af vigtighed, hvis børnene skal trives, og hun forstår altså ikke nødvendigvis de høje krav som en årsag til, at pigerne får det dårligt.

Da Jane spørges ind til hendes erfaringer med egne børn i forhold til Skolebørnsundersøgelsens resultater i forhold til somatiske symptomer, udtaler hun:

“Jeg kan da også se med mine egne børn, selvom de på mange måder klarer sig rigtig godt, så kommer der også hovedpine og mavepine og alt muligt. Så kan man (...) have mere eller mindre accept over for det og prøve at tackle det på forskellig vis. Hos os er der meget fokus på at de skal sove nok. Så de sover nok mere end de fleste andre på deres alder. De bliver puttet i seng og mobiltelefonen bliver lagt i stuen.” (Bilag 2, Jane: 077)

Her fortæller hun at på *trods* af, at hendes børn klarer sig godt, ser hun også symptomerne komme til udtryk hos dem. Hun tilskriver løsningen af problemet en betydning med ord som “mere eller mindre accept”, “tackle det”, “sove nok”, “sover mere end de fleste”, “puttet i seng” og “mobiltelefonen bliver lagt i stuen”. Hun ækvivalerer således en betydning, hvor disse symptomer er nogle, man må vælge ikke at acceptere og i stedet selv finde ud af at tackle - eksempelvis ved at sørge for mere søvn og afbræk fra mobilen. Igen er det ikke kravene eller ambitionsniveauet, der er problemet, men måden man udnytter den resterende tid i døgnet på.

“Jeg forstår selvfølgelig at der er de problemer, at der er stress, men det er stadig sat i relation til vores lille verden, og det må det selvfølgelig være, men det er jo meget svært at acceptere den form for stress der bliver klaget over når man tænker på hvordan det må være at sidde et sted i Kina og være blevet forladt, fordi man var nummer to barn og ikke måtte være nummer to barn, så må man komme et sted hen, hvor der måske er nogen der vil have en (...) det er måske for meget at forlange. Men jeg synes bare, helt ærlig, forhold jer nu til hvor god en situation det er. (...) så må man finde ud af at få sovet nok og koblet af.” (Bilag 2, Jane: 100)

Netop “stress” ser vi som et nodalpunkt hvor der tilknyttes ækvivalensbegreberne: “Problem”, “vores lille verden”, “svært at acceptere”, “god situation”, “for meget at forlange”, “man må finde ud af det”, “få sovet nok” og “få koblet af”. Her ser vi, hvordan ækvivalenskæden er domineret af ord, der beskriver handlinger om, hvordan man bør tackle den stressede situation. Jane tilskriver her “dem der klager over stress” en identitet som “nogle der bør tage sig sammen”. Hun mener, at de selv bør tage sig af problemet og “*få sovet nok og koblet af*” i stedet for at gøre dette til et fælles problem. Jane udtaler, at det er hendes forståelse, at:

“Vi vil alle sammen gerne lære, der er ikke nogen der ikke vil lære, hvis vi bare bliver støttet i det, på en eller anden måde. Men at vi accepterer det, at vi accepterer at der er et naturligt drive, at vi er som grundlag utilfredse og det er i virkeligheden et drive. Det er der ikke noget forkert i, det er ikke noget dårligt, man kan godt være optimistisk utilfreds.” (Bilag 2, Jane: 098)

Her forholder hun sig altså til ambitionen om at opnå læring. Betragter vi “læring” som nodalpunkt, udkrystalliseres der et betydningsnet bestående af ordene: “Ikke nogen der ikke vil lære”, “naturligt drive”, “som grundlag utilfredse”, “ikke noget forkert i”, “ikke noget dårligt”, “optimistisk utilfreds”. Hun tillægger læring en betydning som noget, alle mennesker som udgangspunkt ønsker at opnå. Hun

udtrykker desuden, at der ikke er nogen skam i grundlæggende at være utilfreds, da denne utilfredshed kan fungere som drivkraft i læringen.

4.1.3 Den homogene gruppes værdisæt

Jane fortæller i interviewet, hvordan der blandt en del af forældrene på Virum Skole er et bestemt værdisæt:

“Mit indtryk er da at folk værdsætter at børnene skal gå i skole, skal uddannes og så videre. Der er generelt en interesse for at det enkelte barn bliver udfordret (...) Det er helt klart et fokus hos de enkelte forældre (...) Så du kan sige, det er en værdi, det at få læring, men det er også meget en værdi, måske at blive dygtig til sport, det kan man også mærke. Der er mange af børnene som egentlig involverer sig i en sport på det man kan kalde et lidt højere niveau.” (Bilag 2, Jane: 018)

Nodalpunktet “værdi” tillægges betydning gennem de ækvivalensbegreber der knytter sig til: “Gå i skole”, “uddannes”, “udfordret”, “læring” og “dygtig til sport”. Vi ser her, hvordan (i hvert fald fra Janes synspunkt), det er vigtigt og værdifuldt for en del af forældrene, at børnene går i skole, bliver uddannede, udfordrede og samtidig er dygtig til sport. Dog kan der til forældremøder opstå en konflikt, der handler om, at forældrene er uenige om, hvor meget børnene skal udfordres:

“(...) nogle er tilfredse med at børnene bare er glade, og nogle synes det skal være mega udfordrende. Og nogen siger de skal have rigtig mange lektier, nogen siger de skal have rigtig meget tid til deres fritidsaktiviteter. Det er faktisk en konflikt der nemt kan udspille sig. (...) det kan faktisk få rigtig mange forældre op i det røde felt. Og det er virkelig ”first world problems.” (Bilag 2, Jane: 051)

Vi ser her et eksempel på en *antagonisme*, en kamp mellem to diskurser, der forsøger at opnå *hegemoni*, hvor den ene forældregruppe finder det vigtigst at børnene er glade, og den anden; at deres børn er “mega udfordrede”. Hun forklarer, at det er en konflikt som nemt kan opstå forældrene imellem og endda få forældre “op i det røde felt”, når der ikke er enighed. Her er Janes ordvalg interessant, når hun nævner at den ene forældregruppe ønsker, at børnene “bare” er glade. Hun udtrykker (indirekte og måske ubevidst), at forældre der “kun” fokuserer på glæde afskriver sig fra andre, vigtige emner, som glæden udelukker. Glæden er ikke nok. Jane fortæller, at denne type konflikt på Virum Skole er et “first world pro-

blem” og har stor betydning for forældrene og derfor er noget, der skal tages op til diskussion. I forbindelse med denne uenighed fortæller hun om den gruppe af forældre, der ønsker, at deres børn bliver mere udfordrede:

“Ja, men de vil jo gerne have udfordret deres eget barn. (...) det hører man meget (...) det er sjældent der er nogen der formår at råbe lige så højt omkring at vi skal alle sammen udfordres, eller vi skal løfte alle med, det lyder som om det er negativt og elitært, men det bliver bare hurtigt skingert, når forældre står og siger, “mit barn skal udfordres noget mere”. Det siger jeg, jeg har også selv sagt det.” (Bilag 2, Jane: 053)

Her er der stort fokus på, at det er ens eget barn og dets individuelle problemer, som skal “råbes højt om” frem for at snakke om et fælles problem, som alle skal hjælpe til med at løse. “*Det bliver bare hurtigt skingert*”: Det lyder ikke godt i ens ører, når forældre råber op udelukkende om ens eget barns manglende udfordringer. Denne identitet tilskriver hun også sig selv ved at fortælle, at hun selv har sagt det samme om sit eget barn. Ifølge Else er det vigtigt for forældrene at have indflydelse:

“Folk i højere stillinger, som er vant til indflydelse, vil ofte – af vane – søge indflydelse (...) jeg kan se, at alle taler om involvering – også i folkeskolen. Så det, som jeg ser er, at hvis man bare involverer uden at vide, hvad man gerne vil med det og hvilke input, man ønsker, så bliver det noget ‘makværk’ og kan ende som en oplevelse af konkurrence mellem forskellige værdier hos forældrene.” (Bilag 2, Else: 009)

Ud fra dette citat, ser vi “forældre i høje stillinger” som nodalpunkt. Her knyttes ækvivalensbegreberne: “Søge indflydelse af vane”, “involvering”, “uden at vide hvad man vil”, “makværk”, “konkurrence” og “forskellige værdier” til nodalpunktet, hvilket fortæller os, at forældrene (ifølge Else) tillægger dét at have indflydelse en høj værdi, også selvom de ikke er helt klar over, hvad de egentlig vil bidrage med. Når alle forældrene vil have indflydelse og give deres mening til kende, uden at have et særligt specifikt mål med det, ender det ud i en “*konkurrence mellem forskellige værdier hos forældrene*”. Else beskriver også, hvordan nogle børn bliver til “projekt-børn”, hvor mødre ønsker at bestemme over deres børn med hensyn til interesser og kammerater:

“Det, som jeg mener med ‘projektbørn’ er, at der er risiko for, at børnene føler, at de skal lykkes på forældrenes vegne og ikke på deres egne vegne/eller betingelser. I den ene af vores børns

klasse, er der en mor der meget gerne vil have at hendes dreng er god til sport og er sportsinteresset. Det er blevet et projekt for hende og ikke for drengen (...) måske oplever [han], at han skal være en anden” (Bilag 2, Else: 004)

fortæller hun, og kommer med et andet eksempel om, at mødrene, specielt i de små klasser *“er optaget af, hvem de synes, at deres børn skal være veninder eller venner med. Mødrene ringer ofte og laver legeaftaler på deres børns vegne”* (Bilag 2, Else: 005). Ækvivalensbegreberne der udkrystalliserer sig omkring nodalpunktet “projektbørn”, er “lykkes”, “på forældrenes vegne”, “god til sport”, “sportsinteresset”, “han skal være en anden” og “hvilke venner”. Else kritiserer den type forældre, der gør deres børn til et projekt, i stedet at for at lytte til, hvad deres barn ønsker. Der er flere krav til børnene i dag, mener Else, og siger, at børnene både skal

“... være dygtige i skolen, gode kammerater, have mange kammerater, være en social gevinst for klassen, være fokuseret, gode til at lære at lære, kunne bruge socio-grammer, blive observeret af en trivselspædagog, være sunde, være mentalt åbne, smidige, være helhedsorienteret (...) Som barn er man hele tiden ’på’ og skal ’performe’ for at være ’rigtig’ i de voksnes øjne.” (Bilag 2, Else: 011)

Som tidligere beskrevet (i afsnit 4.1.2), mener Jane, modsat Elses holdning, at sammenlignet med større verdensproblemer, er udfordringerne hos børnene på Virum Skole mindre:

“Udfordringerne ligger mere i, skal det nu være tennis eller fodbold, eller skal vi her eller her på ferie, sådan oplever jeg det lidt. Og det er måske overfladisk set, men det er nok det jeg tænker lidt. (...) børnene har et rigtig godt udgangspunkt, meget få problemer, så de har mulighed for, ikke at tage så meget hensyn til den store verden, men mere måske på ”hvem er jeg, hvor er jeg henne?” Det er nemt at komme til at forholde sig meget til sig selv, fordi der er ikke så meget andet.” (Bilag 2, Jane: 018)

I dette citat ser vi “udfordring” som et nodalpunkt, hvor der tilskrives ækvivalensbegreberne: “Overfladisk”, “godt udgangspunkt”, “få problemer”, “tage hensyn til den store verden”, “hvem er jeg?” og “nemt”. Jane tilskriver sig en diskurs om, at Virum Skoles elever kun møder små problemer. De behøver kun at tage stilling til deres “små” hverdagsproblemer og forholde sig til “overfladiske ting”.

Jane beskriver, hvordan forældrene på Virum Skole ligner hinanden ved at have akademikerjobs og derfor også har *“nogle værdisæt som minder om hinanden”* (Bilag 2, Jane: 016) og siger at børnene *“kommer fra meget ens baggrunde”* (Bilag 2, Jane: 016). Dette ser hun også som noget negativt, da *“De [ikke] bliver (...) så [udfordrede]. Der er ikke så mange muligheder for at lære et multifaciteret samfund at kende”* (Bilag 2, Jane: 016). Muligheden for at lære om andre, som ikke ligner sig selv, bliver af Jane tillagt værdi. Dette er en mulighed, de går glip af på Virum Skole.

“Jeg har også nogle eksempler med... generelt er folk sådan rimelig fit og lever langt hen ad vejen som speltmødre, der har høj kurs i vores skolemiljø, og der er (...) eksempel på en pige (...), som følte sig meget udenfor, fordi hendes forældre (...) ikke [var] særlig fitte at se på.” (Bilag 2, Jane: 044)

I sine udtalelser ækvivalerer Jane Virums forældresegment som en meget homogen gruppe gennem ækvivalensbegreberne: “minder om hinanden”, “ens baggrunde”, “rimelig fit”, “speltmødre” og “høj kurs”, og *“det vil sige, vi bliver nødt til at kigge efter millimeterforskelle, vi kan ikke gå efter meterforskelle...”* (Bilag 2, Jane: 051). Jane udtrykker, at man kan komme til at føle sig udenfor, hvis man bare skiller sig ganske lidt ud fra den homogene gruppe, og som barn på Virum Skole, skal der ikke meget til, før man føler sig anderledes: *“For det er jo fordi man kigger efter hvordan kan man være ens (...) det er meget noget med, at man som børn vil være som de andre. Min yngste datters nytårsforsæt er ”jeg vil bare være normal”* (Bilag 2, Jane: 042). Jane fortæller, at baren flytter sig for, hvornår man betragtes som “normal” (Bilag 2, Jane: 051), og når Janes yngste datter udtrykker, at hun ønsker at være normal, stiller hun sig selv en stor udfordring, da der på Virum Skole kun skal meget små forskelle til, for at man skiller sig ud fra normen.

4.2 7. klasses-piger: Emma, Julia og Amalie

Ligesom i læsningen af data fra mødrene, har vi hos 7. klasses-pigerne haft konkurrence for øje. Også her inddeles analysen i afsnit afhængigt af de gennemgående temaer i forhold til vores fokus; betydningstilskrivelse af muligheder/begrænsninger, drengene overfor pigerne og forventninger fra sig selv og omverdenen.

4.2.1 Muligheder og begrænsninger

I interviewet med pigerne fra 7. klasse, Emma, Amalie og Julia, bad vi dem, indledningsvis, om at beskrive dem selv. Amalie beskrev sig selv på følgende måde: *“Jeg hedder Amalie, jeg er 13 år. Jeg går til badminton, og som Emma sagde, så har vi nogle idéer om at starte til roning på et tidspunkt. Øhm, jeg kan ret godt lide at sy. Og så har jeg planer om, at jeg godt kunne tænke mig at blive arkitekt”* (Bilag 2, Amalie: 023). Hvis vi betragter “identitet” som et nodalpunkt, ser vi hvordan Amalie tillægger “identitet” mening ved at udfylde nodalpunktet med ækvivalensbegreberne “Amalie”, “13 år”, “badminton, roning og syning” og “at blive arkitekt”, og vi ser derfor, at det for Amalie er relevant i en selvbeskrivelse, at medtage navn, alder, fritidsinteresser og karrieremæssige fremtidsambitioner. De to andre piger følger op på deres selvbeskrivelser ved at tilføje deres karrieremæssige fremtidsambitioner: Emma drømmer om at blive designer, og Julie drømmer om at blive journalist eller advokat. Alle tre piger er meget bevidste om, hvilken karrierevej de vil gå, og at det kræver, at man tager skolearbejdet seriøst, og Emma siger:

“... der er mange (...) der nok ikke går lige så meget op i det som os. Altså de går mere op i at være sammen med deres venner [Julia: Ja]. Men for mig er det noget med, at det jeg laver nu, det kommer helt klart til at påvirke, hvad det er, jeg laver i fremtiden [Julia: Ja]. Så hvis jeg ikke får gået i skole ordentligt, så – hvor ender jeg så henne, altså? Sådan får man ikke muligheder.” (Bilag 2, Emma: 142)

Som det også ses i citatet, erklærer Julia sig enig i Emmas påstand om muligheder, og siger: *“... altså vi har hørt om folk, som, du ved, pjækkede meget fra skolen. Altså (...) man kan ende med at arbejde i et (...) supermarked eller sådan noget. Det er helst ikke det, jeg vil”* (Bilag 2, Julia: 149). Vi ser, hvordan Emma og Julia tilskriver sig den samme diskurs om, hvad der sker, hvis man ikke laver lektier, hvor ækvivalensbegreberne: “går mere op i at være sammen med deres venner”, “påvirke”, “fremtiden”, “ikke får gået i skole ordentligt”, “hvor ender jeg så”, “ikke muligheder”, ”pjække” og “ende med at arbejde i supermarked” udkrystalliserer sig omkring nodalpunktet “ikke at lave lektier”.

I interviewet bliver pigerne spurgt, hvad deres tanker om fremtiden er. *“Altså jeg vil i hvert fald gerne på gymnasiet. Og det tror jeg, vi alle sammen gerne vil”* (Bilag 2, Julia: 488), siger Julia, der også fortæller, at hun gerne vil på universitetet, så hun kan specialisere sig (Bilag 2, Julia: 509). Amalie fortæller også om sine drømme efter gymnasiet: *“... så tror jeg, at jeg skal læse på enten kunstakademiets arkitektskole, eller også tager jeg til London og er derovre”* (Bilag 2, Amalie: 499). Nodalpunktet bliver her “fremtid”, som ækvivalensbegreberne “gymnasium”, “det vi alle sammen vil”, “universitet” og

“arkitektskolen” udkrystalliserer sig om. Amalie og Julia taler sig ind i en fælles diskurs, hvor det naturlige valg er at skulle på gymnasiet (hvilket kommer til udtryk, da Julia siger “det tror jeg, vi alle sammen vil”), og derefter universitetet eller på anden måde læse et sted, hvor man tilegner sig en akademisk grad. Amalie fortæller også, at hun har “... *overvejet at tage sådan et rejseår eller tage på en højskole, som forbereder en på arkitektskolen, fordi det virker sådan rimelig svært at komme ind*” (Bilag 2, Amalie: 513), og hun tilføjer dermed ækvivalensbegreberne: “Rejseår”, “højskole”, “forberede” og “svært at komme ind” til nodalpunktet “fremtid”. Amalie er bevidst om, at det er svært at komme ind på arkitektskolen (og ved endda, at “*det laveste snit i 2013 var 10,9*” (Bilag 2, Amalie: 503)), hvilket ikke afskrækker hende fra at søge ind, og hun er forberedt på, at det muligvis kræver, at hun forbereder sig til arkitektskolen på en højskole eller på en rejse til udlandet.

Emma fortæller (som nævnt i afsnit 4.1.1), at en studievejleder har anbefalet hende, at overveje en erhvervsuddannelse, fordi hun gerne vil sy og arbejde som designer. Men Emmas forældrene, i særdeleshed hendes far, var ikke positive omkring, at Emma skulle vælge en erhvervsuddannelse:

“Altså min far han har helt klart en idé om, at erhvervsuddannelser er ikke nogen god idé. Og min mor hun er sådan lidt, hun vil bare gerne have, jeg gør det, jeg har lyst til, men jeg skal huske at overveje, hvad for nogle døre, der bliver lukkede og åbne og sådan noget.” (Bilag 2, Emma: 495)

Emmas far tilskriver sig også diskursen om, at fremtiden bør inkludere en gymnasial uddannelse og en universitetsuddannelse, og som tidligere vist (i afsnit 4.1.1) er Jane også fortaler for, at hendes børn kommer på universitetet, hvilket kommer til udtryk, idet Emma siger, at Jane fortæller hende (i forhold til at vælge en erhvervsuddannelse), at hun “*skal huske, at overveje, hvad for nogle døre, der bliver lukkede og åbne ...*”.

4.2.2 “Drengene og pigerne”

Vi spurgte pigerne, om der var nogle i klassen der klarede sig mindre godt end andre, og alle tre piger tilskrev sig diskursen om, at det typisk er drengene, der ikke tager skolearbejdet seriøst: “*Jeg tror ikke, drengene forventer alt for meget af hinanden eller sig selv*” (Bilag 2, Julia: 293), fortæller Julia og Emma tilføjer: “... *jeg tror ikke, de er nået så langt i deres tankegang, at de tænker så meget over, at de skal et sted hen med den her skolegang ...*” (Bilag 2, Emma: 294). Tidligere i interviewet fortalte Emma også, at “*der er nogle af drengene, hvor man har kunne mærke, at de har bare været fuldkommen lige-*

glade, så de har ikke lavet lektier, og så lige pludselig ligger de helt nede i bunden (Bilag 2, Emma: 230). Pigerne begynder at fortælle om en dreng i klassen, og samtalen mellem dem udspiller sig som følger:

Amalie: 295	Altså Anthon han vil være advokat, men han [pigerne griner]...
Julia: 296	Jeg ved ikke, hvornår han kommer til at...
Emma: 297	Han går ikke op i skolen eller sådan, altså.

Nodalpunktet “drengene” bliver ækvivaleret gennem en række negative ækvivalensbegreber: “forventer ikke meget”, “ikke nået så langt”, “fuldkommen ligeglade”, “ikke lavet lektier”, “nede i bunden” og “går ikke op i skolen”. Pigerne giver udtryk for, at det er nødvendigt at følge med i skolen og lave lektier for ikke at ende “helt nede i bunden”, og det er især drengene der ikke tænker over “*at de skal et sted hen med den her skolegang*”. Anthon går ikke op i skolen, fortæller pigerne og griner af, at han vil være advokat, hvilket understreger, at pigerne mener, det er urealistisk. “Drengene” bliver tilskrevet en subjektposition som “nogle der er ikke laver lektier, og derved forringer deres muligheder” over for den subjektposition, de selv tilskriver sig (hvilket vi ser komme til udtryk i afsnit 4.2.1) som “nogle der laver lektier, og derved forbedrer deres muligheder”.

Vi præsenterede pigerne for Skolebørnsundersøgelsen resultater, hvortil vi spurgte, hvorfor de tror, at pigerne er mere udsat. Følgende samtale udspillede sig mellem pigerne:

Julia: 439	Altså jeg tror, nogle af de der symptomer godt kan lede fra, at man måske har det sådan lidt dårligt i klassen, eller man måske ikke har en ven, man altid kan gå til. Så kan man måske godt få lidt ondt i maven eller sådan noget. Og det...
Amalie: 440	Eller også at man har så høje forventninger til sig selv, at man, hvis man har en fejl i en opgave eller sådan noget, så bliver man helt sådan...
Julia: 441	Ja. Mhm.
Emma: 442:	Ja. Jeg tror også bare, piger de tænker mere over det. Altså [Julia: Jo det tror jeg også] sådan drengene, de er mere sådan ”Sådan er det bare”. Det kan være, det er derfor, piger måske mere har det, tror jeg.

Ækvivalenskæden bestående af følgende begreber: “Dårligt i klassen”, “ikke har en ven”, “høje forventninger”, “fejl i opgave” og “piger tænker mere over det” udkrystalliseres om nodalpunktet “somatiske

og psykiske symptomer”, og pigerne giver altså udtryk for, at disse symptomer kan komme af samme årsag, som eksperter tolker, nemlig dårlig trivsel og for høje forventninger. Pigerne fortæller dog, at de ikke selv oplever disse symptomer, i hvert fald “ikke lige med skole” (Bilag 2, Julia: 446). Samtidig beskriver de igen en opdeling mellem piger og drenge, hvor drengene tager tingene mere laissez faire end pigerne.

4.2.3 Forventninger

Som beskrevet i afsnit 4.2.1, er det vigtigt for pigerne at skabe de rette muligheder for dem selv, og med denne ambition kommer også forventninger om præstation. Gennem interviewet udtrykker pigerne flere gange, at de har høje forventninger til dem selv, og fortæller hvordan det kan få dem til at føle, hvis ikke de lever op til de forventninger. Julia fortæller om en af disse oplevelser:

“Altså jeg prøvede hvor jeg ikke klarede det så godt i en test. Altså jeg blev meget ked af det, fordi jeg forventer ret meget af mig selv og nogle gange, så har jeg også opdaget, at man skal nok ikke være så hård ved sig selv, fordi så får man det bare rigtig dårligt med sig selv, sådan ”Årh jeg fik de der dumme to fejl”. Så begynder man at bryde sammen, men det lyder jo helt åndssvagt.” (Bilag 2, Julia: 302)

Her udtrykkes den betydning, Julia tillægger “ikke at leve op til egne forventninger” med beskrivelserne: “blev meget ked af det”, “forventer ret meget”, “at man ikke skal være så hård ved sig selv”, “får det bare rigtig dårligt med sig selv”, “begynder at bryde sammen” og “helt åndssvagt”, og hun ækvivalerer således en betydningsramme af stor skuffelse, når hun ikke føler, at hun slår til men er også selv opmærksom på, at det ikke burde påvirke hende så meget. Emma taler sig senere ind i samme diskurs om følelsen af ikke at leve op til egne forventninger og siger:

“Altså nogle gange, har jeg da også følt, at når man har fået en test tilbage, ikke? Og alle har regnet med, at jeg fik den hundrede procent rigtig, og så sidder man og har ikke fået den hundrede procent rigtig, og der er en af *drengene*, der har klaret den bedre, end man selv har det. Så er det selvfølgelig sådan lidt nederen...” (Bilag 2, Emma: 549)

Her udtrykkes yderligere et forventningspres fra klassekammeraterne, som per automatik regner med perfekt resultat fra Emma. Ved at lægge vægt på, at endda en af *drengene* kan have klaret det bedre end hende selv, positionerer hun gruppen af drenge som (i modsætning til hende selv) ikke fagligt succes-

fulde og indikerer derved også hendes eget særligt dårlige resultat i denne kontekst. Emma taler sig således ind i samme diskurs som Julia, hvor følelsen af ikke at leve op til forventninger, egne såvel som omgangskredsens, er skuffelse, og at det føles “nederen”. Pigerne skaber konsensus om denne betydning, og diskursen opnår derfor hegemoni mellem dem.

Der eksisterer en diskurs blandt eksperter og i medierne om, at en gruppe af piger, “12-talspigerne”, reagerer på en særlig måde, når ikke de lever op til egne forventninger (eksempelvis Hjortdal, 2015, politiken.dk). I pigernes udtalelser i vores interview, kan vi altså se, at de flere gange taler sig ind i samme diskurs, hvor forventningerne til egen præstation er perfektion, og skuffelsen er stor, når dette ikke altid lykkes.

Også i forhold til, hvordan fritiden udnyttes, giver Emma udtryk for at have overvejelser: *“Det var fordi, jeg brugte sådan to timer [på at se TV], og lige pludselig, så var de væk, og så havde jeg bare siddet og set tv, og så følte jeg, at dét der, det gider jeg ikke. Så fik jeg lyst til bare at sige til mig selv, at nu skal jeg ikke gøre det mere”* (Bilag 2, Emma: 055). Her tillægger Emma tv-tid en betydning gennem ækvivalensbegreber som “brugte to timer”, “så var de [læs: timerne] væk”, “gider jeg ikke”, “bare siddet og set tv”. I Emmas formuleringer, udtrykker hun indirekte en betydning af at bruge tid på tv som uproduktiv spildtid. Hun havde “bare” set tv - og ikke andet, tiden var forsvundet. Emma tager derfor et aktivt valg om, at dét skal hun ikke bruge fritid på længere. Her ser vi altså en diskurs komme til udtryk om tv-tid som ufornuftig i forhold til, hvad hun ønsker at bruge sin fritid på.

4.3 Instagram-profiler

I dette afsnit udfører vi en kombineret diskurs- og multimodal analyse af Emma, Julia og Amalies Instagram-profiler. I dette analyseafsnit, er det umiddelbart formål at få et indblik i pigernes selvfremsstilling ved brug af mediet.

Overordnet på alle tre pigers profiler, bliver der lagt billede op, der repræsenterer noget positivt og har et visuelt æstetisk udtryk. Emma har på sin profil delt 48 billeder, Julia 52 og Amalie har kun 9 billeder på sin profil. Vi så, i gennemgangen af pigernes Instagram-billeder, nogle tydelige kategorier, som gik igen, og det er disse, vi har forholdt os til i denne del af analysens afsnit. Vi vil derfor komme ind på temaerne rejser, brands/trends og mad og drikke og tydeliggøre, hvordan vi ser, at disse kan sige noget relevant om pigernes selvfremsstilling via Instagram.

4.3.1 Rejser

Pigerne har gennemgående uploadet en del billeder fra rejser, de har været på. Eksempelvis har Emma lagt billeder op af frihedsgudinden, bjerge og Eiffeltårnet, Julia har lagt billeder op udsigten fra et fly, på vej til Norge og et billede af sig selv i Sverige, og Amalie har et billede af Londons høje bygninger.

Vi vælger at se nærmere på Emmas billede af bjergene. Billedet af tage fra en bjergtop, hvor man kan se udsigten ud over bjergene. I baggrunden ser man en klar blå himmel og solen som skinner. På bjergsiderne ligger der sne, og i nederste venstre hjørne ses en pæl fra en lift og en line der fører ned til et lille lift-
hus længere nede af bjergsiden. Dette fortæller følgeren, at Emma er på skiferie. Til billedet er tilføjet en caption: *“The view from my room at maison de neige ☐”*. Der er ingen hashtags tilføjet til billedet, og der er femten Instagram-brugere som har liket billedet.

Billedet som modalitet bruges her til at give læseren en forståelse af, hvor smuk en udsigt Emma har fra sit hotelværelse. Det er den modalitet, som bærer den største mængde information, idet udsigten skal ses og ikke beskrives. Emma ønsker at give sine følgere et indblik i hvad hun oplever, ved at vise udsigten fra sit perspektiv. Captionen gør læseren opmærksom på, at dette er udsigten fra hendes værelse, og at hun opholder sig på hotellet “Maison de Neige”. Denne modalitet sætter billedet i en kontekst, så læseren bliver imponeret, idet det er taget fra *hendes* hotelværelses vindue. En stor del af billedets værdi ligger altså ikke i selve udsigten og de smukke omgivelser generelt, men i at *hun* bor på et hotel i disse storslåede omgivelser.

Her skabes en diskurs gennem pigernes Instagram-profiler om, at det at rejse er sejt og tillægges værdi blandt dem og deres instagram-følgere. 18 ud af 48 billeder på Emmas profil er billeder fra ferieophold eller rejser. Hun positionerer sig her som en person, som er meget berejst, eventyrlysten og international. Vi ser også, at der på pigernes profiler er flere referencer til noget udenlandsk, for eksempel ved populære udenlandske brands (hvilket beskrives nedenfor), ved udenlandske desserter og dét at der skrives på engelsk både i captions, hashtags og kommentarer.

4.3.2 Brands og trends

Pigerne uploader gennemgående billeder af forskellige populære brands, eksempelvis billeder af Baby-lips-læbepomade, Eos-læbepomade, Essie-neglelak, is fra Ben & Jerry’s, juice fra Joe & the Juice og en Apple-bygning med et stort, lysende æble-ikon. De uploader også billeder af neglekunst; billeder af deres dekorerede negle, der er en teenagepige-trend i øjeblikket (hvilket blandt kan ses under hashtagget #nai-

lart på Instagram, hvor knapt sytten millioner billeder lignende pigernes har hashtagget #nailart tilknyttet).

Lad os se nærmere på et af Julias billeder; billedet med de to Babylips-læbepomader. På billedet er to læbepomader, en turkis og en lilla, hvor brandets navn "Babylips" står skrevet med store, pink og orange bogstaver. Til billedet er tilføjet en caption: *"I just love my babylips □□□"* og hashtagget: *"#theysmellsogoodlol"*. Under billedet ses det, at 37 personer har tilkendegivet, at "de synes godt om" billedet. Derudover er der blevet skrevet en kommentar, hvor en følger spørger Julia: *"Hvor kan man købe den til venstre?"*, hvortil Julia har svaret med kommentaren: *"Jeg fik den fra USA, tror ikke man kan købe den i Danmark"*, og følgeren har afslutningsvis svaret: *"Ok, tak □"*. Billedet er i denne sammenhæng den modalitet, der rummer mest information. Julia vil gerne vise sine følgere et billede af sine Babylips-læbepomader. Billedets caption har her det formål, at fortælle følgerne at hun elsker sine "Babylips", og hashtagget #theysmellsogoodlol, vil informere følgeren om, at Julia synes læbepomaderne dufter godt. "lol", der står sidst i hashtagget, er en forkortelse for "laughing out loud", og vi tolker det som, at Julia vil tilføje noget positivitet, og "lol" har her mere eller mindre samme betydning som "haha".

Blandt teenagepiger hersker en diskurs om, hvilke skønhedsprodukter der betragtes som af særlig høj kvalitet, og ved hjælp af billedet, taler hun sig ind i denne teenagepige-diskurs, og tilskriver sig selv en position som "en der ved hvad der er moderigtigt". På samme måde tilskriver alle tre piger sig denne diskurs og position, ved at uploade de nævnte billeder af forskellige trends og brands.

4.3.3 Mad og drikke

Pigerne lægger jævnligt billeder op af mad og drikke. Vi ser blandt andet, at de har lagt billeder op af milkshakes, smoothies, brunch, juice og sandwiches fra "Joe & the Juice", hvilket også er en trend. Billederne er gennemgående enten forbundet med et specifikt mærke eller trend og/eller med noget hjemmelavet.

Vi vil nu se nærmere på et af Amalies instagram-billeder, hun har taget af nogle is. På billedet er der to vaffelis; en med lyserød is og en med hvid is. Der er to hænder (to forskellige personer), som holder hver sin is og i baggrunden ses køkkenbordet, hvor der står ingredienser der er blevet brugt til at lave isen. I den tilhørende caption står der: *"Is med @instagrambruger□□□"*. Der er ni ud af hendes 39 følgere, som har liket det. Derudover har hun selv kommenteret efterfølgende: *"* hjemmelavet"*.

Igen ser vi hvordan billedet som modalitet indeholder den største mængde information. Amalie vil gerne vise sine følgere den lækre is, hun og hendes veninde skal til at spise. I dette tilfælde bærer teksten også meget information. Hun har tagget en anden instagram-bruger, som vi formoder er en af de personer, hvis hånd vi ser på billedet. Den giver altså en information om, hvem Amalie er sammen med, og hvad de laver. Som tidligere nævnt, har tagget den funktion, at veninden, der er tagget og hendes følgere også kan se det pågældende billede. Det kan også være en måde at få flere likes på. Det virker dog ikke til, at Amalie med sine i alt ni billede-opslag på instagram er en såkaldt "like-hunter", men at tagget udelukkende er tilføjet for at vise, hvem hun er sammen med. Det at hun efterfølgende selv kommenterer "**hjemmelavet*" viser dog, at hun vægter denne information højt - at det at den, til forskel fra en købt is, er noget hun og hendes veninde selv har lavet.

Vi ser en diskurs om, hvordan specielt desserter, hjemmelavet eller fra et kendt brand (som vi så i sidste afsnit) har stor betydning for de unge piger. Ud af Amalies i alt ni opslag er seks af dem relateret til mad eller drikke. Hun tilskriver sig her en position som "livsnyder" og forbinder dette med kendte brands og hjemmelavede desserter og snacks.

4.4 Delkonklusion

Vi kan, ud fra diskursanalyse på baggrund af Laclau og Mouffes diskursteori, af mødrene og pigernes udtalelser konkludere, at familiesegmentet på Virum Skole er homogent, men at der alligevel foregår en diskursiv kamp forældrene imellem, i forhold til hvordan og hvor meget de ønsker deres børn skal udfordres. Den ene forældregruppe er mest fokuseret på, at børnene skal trives, mens den anden gruppe fokuserer på, at børnene skal udfordres, og gerne må "skubbes i den rigtige retning", hvor den retning hænger sammen med en gymnasial uddannelse efterfulgt af en universitetsgrad. Denne retning beskriver pigerne også som det naturlige valg. Blandt mødrene ser vi en antagonisme i forhold til, hvorvidt børnene i deres dagligdag møder udfordringer: Hvor Jane mener, at udfordringerne i dette miljø er små, mener Else, at børnene lider under altid at skulle performe og leve op til forældrenes forventninger. På den måde ser vi, at Jane vender kritikken indad, idet hun mener, at problemer må løses individuelt, mens Else kritiserer omstændighederne og gør derved kritikken ekstrovert.

Vi kan konstatere, at der mellem pigerne hersker en diskurs om, at drenge ikke tager skolearbejde seriøst, og at drengenes muligheder i forhold til at få en uddannelse i fremtiden derfor forværres. I forhold til pigernes selvrealisering, ser vi, at de er meget fokuserede på skolearbejde for at kunne opnå deres fremtidsambitioner i forhold til uddannelse, men de oplever også et forventningspres fra dem selv, klassekammeraterne og forældrene og bliver skuffede over dem selv, hvis de ikke lever op til disse forventninger. I forhold til pigernes selvfremstilling ser vi, at de ekspliciterer, at de ligger på et højt

fagligt niveau, og at karriereambitioner er en væsentlig faktor i en selvbeskrivelse. Derudover ser vi på deres Instagram-profiler, at de fremstiller sig selv som nogle der er berejste, ved hvad der er oppe i tiden og hvad det rigtige er at spise og drikke. Der skal ikke meget til at skille sig ud i dette homogene felt, og man kan derfor hurtigt føle sig anderledes, hvis ikke man ligner normen.

Kapitel 5: Diskussion

5.1 Analyseresultater sammenholdt med Willigs tese

Selvfremsstilling

Rasmus Willig taler om, at man i dag underlægges selvcensur, fordi man ved at påpege kritisable forhold kommer til at fremstå konkurrencesvag (Willig, 2013: 143), og derfor var vi interesserede i, hvordan selvfremsstilling kommer til udtryk, og hvilken betydningsdannelse pigerne og mødrene tilskriver selvfremsstilling. “Er vi til positivitetsfascisme?” (ibid.: 78), spørger Willig i bogen, og mener, at man er underlagt en tvang til konstant at fremstå positiv, fordi man ved at være kritisk, ender med at kritisere sig selv. Ser vi nærmere på den sociale platform, Instagram, er den et eksempel på et medie, der lægger op til positivitet og anerkendelse. Instagram skriver selv, at appen er “... *a fun and quirky way to share your life with friends through a series of pictures*” (Instagram.com, FAQ), og lægger op til at brugeren skal dele positive dele af sit liv, hvilket blandt andet ses ved, at man udelukkende kan tilkendegive, at man “synes godt om” og ikke at man “ikke synes godt om” billederne. Appen opfordrer derfor brugeren til at uploade billeder af noget, der får andre til at “synes godt om”. Ser vi bare på Emma, Amalie og Julias Instagram-profiler, er alle billederne af noget smukt, luksuriøst, trendy eller af dem selv, sammen med venner eller familie, hvor der bliver udstrålet glæde. “Smil i stedet, og acceptér tingenes tilstand” (ibid.: 88), skriver Willig er blevet et mantra og kritiserer den konstante positivitet, men er det også sådan vi ser det på Virum Skole? Fremstiller pigerne og mødrene sig primært positivt, og hvis ja, er det så fordi de er bange for at fremstå konkurrencesvage?

I et debatindlæg i Politiken skriver 19-årige Robert Høgh om, da han for første gang oprettede en Instagram-profil, for at slette den 24 timer senere. “*Fælles for alle billederne er, at de er taget med det ene formål at imponere mig. Det lykkedes. Uafbrudt havde jeg en wow-følelse over andres overdådige liv. Jeg var bjergtaget og proppet med misundelse...*” (Høgh, 2014, politiken.dk) skriver Robert Høgh, der også fortæller, at alle disse positive billeder kan inddeles i fire kategorier: Livsnyder-kategorien, hvor brugeren lægger billeder op af ferier og lækker mad, selfie-trenden, hvor der lægges billeder op af sig selv, Æstetiker-kategorien, der indeholder billeder af smukke landskaber og billeder af forskellige brands, og Personal achievement-kategorien, hvor der lægges billeder op af træning, eksempelvis efter et overstået maratonløb. Alle disse billeder er mulige at “synes godt om”, og Robert Høgh mener, at funktionen “... *fremhæver en konkurrencekultur blandt brugerne, hvor der konkurreres om flest mulige likes, og får man ikke et eneste, er man bare kikset*” (Høgh, 2014, politiken.dk). Som vi ser Instagram

komme til udtryk i denne artikel, kan den på samme måde som Rasmus Willigs eksempler med Coaching, MUS og fitness, være et eksempel på et nutidsfænomen, der minimerer mulighederne for kritik og medfører yderligere konkurrence.

Emma, Amalie og Julias billeder passer ind under de kategoriseringer Robert Høgh beskriver, og deres arkiv af billeder ligner de fleste andre Instagram-brugeres. Pigerne er højst sandsynligt, uden at vide det, også underlagt konkurrence på Instagram, og den selvfremsstilling mediet lægger op til, kan føles som endnu et pres i en hverdag, hvor pigerne i forvejen stiller høje krav til dem selv. Pigernes adfærd på Instagram er ikke synderligt bemærkelsesværdig, men ligner de fleste andre teenagepigers. Der hvor det kan blive problematisk er, når mængden af områder, der skal kontrolleres, bliver overvældende.

Vi beskrev i analysen, hvordan Else taler om "projekt-børn", og hvordan børnenes forældre er for optagede af, at børnene gør og laver det, som forældrene har bestemt sig for er "det rigtige". Man kan her diskutere om forældrene bliver for optagede af, hvad deres børn går op i, fordi det hænger sammen med et bestemt image. Det påvirker både forælderen og barnets selvfremsstilling, hvis barnet dyrker en bestemt sportsgren eller tager "den rigtige" uddannelse, og man kommer på den måde til at fremstå "konkurrencedygtig". Hvor går grænsen mellem "at hjælpe sit barn på vej" og "presse sit barn til noget og tilsidesætte barnet behov"? Jane fortæller, at hun "skubber på", fordi hun gerne vil have, hendes børn skal vide hvilke muligheder de har i forhold til uddannelsesvalg - men alle muligheder er ikke *egentlige* muligheder: Emmas fremtid bør eksempelvis ikke inkludere en erhvervsuddannelse.

Selvrealisering

Rasmus Willigs tese siger, at den ekstroverte samfundskritik er minimal, og derfor bliver "... *forkerte valg i livet - f.eks. forkerte karrierevalg - (...) et individuelt sagsforhold*", og dem der har valgt forkert, må give sig selv skylden, selvom samfundsmæssige og politiske forhold muligvis har en del af skylden (Willig, 2013: 15). Pigerne er endnu ikke på et stadie, hvor de har skullet tage særligt store valg i forhold til karriere og uddannelse, og derfor har de heller ikke oplevet at skulle forholde sig til, at noget er gået galt. Til gengæld er de meget opmærksomme på skolearbejdet, for at sikre at de får muligheden for senere at kunne studere det, de ønsker og opnå deres karrieredrømme. Pigerne er meget bevidste om, at de ikke vil spille tiden, hvilket vi blandt andet ser komme til udtryk, da Ellen aktivt vælger, at hun ikke længere vil bruge tiden på at se TV. Og både Ellen og Amalie vil begge gerne hurtigst muligt gennem uddannelsessystemet, så de kan få sit et godt job. Anna vil måske bruge et år på en højskole eller i udlandet efter gymnasiet, på at forberede sig til arkitektskolen. Tiden skal altid bruges fornuftigt, og det vigtigste at nå i løbet af en uge, er alle lektierne, fortæller pigerne. Her kan man stille spørgsmålstejn

ved, om det egentlig *er* pigernes ønske at være så fokuserede i forhold til fremtiden, og om der nogen-
sinde er plads til at lave noget sjovt eller afslappende, uden at det nødvendigvis handler om at “*ens tan-
kegang, den bliver sådan helt ren igen*” (Bilag 2, Amalie: 109), så man kan være klar til nye udfordrin-
ger. Er pigerne underlagt et samfundspres, et pres fra forældrene og omgangskredsen om, at skulle hur-
tigt gennem systemet, hvor kun det fejlfrie resultat er godt nok, eller er det grundlæggende deres eget
ønske? Dette spørgsmål lader sig ikke umiddelbart besvare, og pigerne ved det højst sandsynligt heller
ikke selv, i hvert fald ikke endnu. Om disse piger “knækker halsen” når de begynder på gymnasiet eller
universitetet vil kun fremtiden vise, men der er ingen tvivl om, at der er tale om tre piger med høje krav
og forventninger til dem selv.

Som beskrevet i analysen bad vi Jane forholde sig til de ekspertudtalelser, der forsøger at forklare de
somatiske og psykiske symptomer fra Skolebørnsundersøgelsen. Hun erklærer sig uenig med eksperter-
ne, idet hun mener, at symptomerne bør klares individuelt og ikke gøres til et fælles anliggende. Her ses
et eksempel på, at en kritik der kunne være ekstrovert, bliver gjort introvert. Om Jane er underlagt et
samfundspres, og af frygt for at fremstå konkurrencesvag ikke peger på strukturelle forhold som væren-
de medskyldige, lader sig heller ikke umiddelbart besvare. Dog virker hun reflekteret i sine udtalelser,
og siger blandt andet: “*Jeg synes vi er blevet bedre til at fokusere på, at man godt må være ambitiøs, for
eksempel. Det synes jeg er et fantastisk skridt fremad...*” (Bilag 2, Jane: 098). Man må gerne mærke
modstand, det kan endda virke som en drivkraft, mener Jane. Umiddelbart ser det ikke ud til, at vi kan
bruge Willigs tese til at forklare, hvorfor Jane siger og gør, som hun gør. Eller måske er hun ubevidst
underlagt et pres? Kan det tænkes, at man både som barn og voksen kan være ambitiøs og arbejde hårdt,
uden at være underlagt et decideret pres? Eller kan presset måske endda være positivt og for nogle virke
som en drivkraft?

Muligheder for kritik

Vi beskrev i analysen, hvordan Emmas forældre ikke brød sig om ideen om, at Emma skulle på en er-
hvervsuddannelse, hvilket fik Emma til at genoverveje om hun alligevel ikke skulle gå gymnasie- og
universitetsvejen. Emma lyttede til forældrene og gjorde ikke modstand, når de ikke mente, at erhvervs-
uddannelsesvejen var den rigtige. Vi ser her, hvordan kritikken bliver gjort introvert ved at Emmas tan-
ker om erhvervsuddannelsen, og forældrenes holdning får Emma til at tænke “*at det måske ikke var så
let alligevel at vælge ens uddannelse*” (Bilag 2, Emma: 495). I denne situation kunne Emma potentielt
have valgt, at hendes forældre ikke skulle have noget at skulle have sagt, men alle pigerne giver udtryk
for, at det er vigtigt at leve op til forældrenes forventninger. Forældrene ved bedst. Pigerne giver i virke-
ligheden ikke udtryk for, at nogle strukturelle forhold i deres miljø burde være anderledes. Selvom de

skal nå mange ting i løbet af en uge, får de altid lavet alle deres lektier. Lektierne kan godt være udfordrende, men de skal laves, for hvis ikke man laver lektier kan “... *man (...) ende med at arbejde i et (...) supermarked eller sådan noget*” (Bilag 2, Julia: 149). Pigerne må sørge for at få passet lektierne ind i den travle hverdag, og det er ikke mængden af lektierne der er problemet, hvilket kan ses som et eksempel på, at pigerne vender kritikken indad, i stedet for at give udtryk for, at mængden af lektier er for stor. Igen er det svært at sige, om pigerne undlader at beklage sig, fordi de er bange for at fremstå konkurrencesvage, eller om de grundlæggende er tilfredse med sagens tilstand. Eller kan det tænkes, at de ganske enkelt ikke tænker ekstrovert kritik som en egentlig mulighed? Som også beskrevet i det ovenstående afsnit, må fremtiden vise, om pigerne fortsat “vil gøre som der bliver forventet” af forældrene og samfundet, eller om de når til et punkt, hvor de føler en trodsighed og måske giver udtryk for ekstrovert kritik.

5.2 12-tals pigerne

Udover en enkelt historie om en lærer, som ikke opdaterede lektier til elevintra “hurtigt nok”, gav Emma, Julia og Amalie ikke umiddelbart udtryk for ekstrovert kritik gennem interviewet. Som forklaret ovenfor, kan dette være fordi, de endnu er på et tidligt stadie i deres uddannelsesforløb. De er eksempelvis endnu ikke begyndt at få karakter-bedømt deres skolearbejde, og de har heller endnu ikke truffet nogle afgørende uddannelsesrelaterede valg. Af disse grunde kan det tænkes, at mulige konsekvenser af et højt forventningspres endnu ikke er kommet til udtryk. Samtidig er omstændighederne for at føle og udtrykke kritik muligvis ikke tilstedeværende endnu - både grundet pigernes stadie i uddannelsen men muligvis også grundet pigernes unge alder og dermed eventuelle manglende refleksivitet over det miljø, de indgår i.

Vi hverken ønsker eller i stand til, på baggrund af denne undersøgelse, at konkludere, at pigerne lever i et præstationsmiljø, som udsætter dem for øget risiko for eksempelvis stress. Det er svært at sige, om grunden til at pigerne ikke eksplicit giver udtryk for kritik og pres er, at de enten ikke føler dette, eller at de ikke er bevidste om, at de allerede lever med det. De kender selvsagt kun til deres egen situation og hverdag og kan umuligt være bevidste om, om en anderledes livsførelse kunne passe dem bedre.

Marie Groth er et eksempel på en ambitiøs pige, som altid har været vant til at konkurrere med sine klassekammerater, både i folkeskolen og gennem gymnasiet. Hun oplevede, at det evige pres for at præstere, både fagligt og socialt, til sidst blev for meget, og som konsekvens blev hun ramt af stress og angst i midten af 1.g. Hun fortæller blandt andet, at hun i gymnasiet oplevede et højt niveau af konkur-

rence i klassen, eksempelvis i forhold til karakterer: ”... *det var måske også derfor, det ikke har været den fedeste gymnasietid for mig, fordi efter jeg blev ramt af stress nåede jeg bare aldrig rigtig op igen i gear (...)* Så der var konkurrence, helt klart” (Marie: Samtalenoter). Allerede i folkeskolen, mærkede Marie et præstationspres, og hun beskriver 8. og 9. klasse som de år, hvor konkurrencen særligt tog til mellem hende og hendes skoleveninde. Her kan det være af særlig betydning for spørgsmålet om konkurrence, at det netop er på ottende årgang i folkeskolen, at karaktergivningene begynder. Marie udtrykte, at hun og veninden havde en indbyrdes kamp om at klare sig bedst, uden at nogen rigtig sagde det højt (Marie: Samtalenoter). Pigerne fra Virum Skoler giver udtryk for at kende til denne ”venlige konkurrence”. De fortæller, at de sammenligner resultater, men har på nuværende tidspunkt ikke konkrete karakterer at forholde sig til. Spørgsmålet er, i hvilken retning det vil udvikle sig, når karaktererne bliver en del af deres faglige præstation.

Marie Groth fortæller, at udover hende selv, gik også en klassekammerat i gymnasiet ned med stress. “... *og hun er virkelig, hvad man kan kalde en stræber og en pligtopfyldende pige som alligevel endte med snit på 11,6. Men hun havde kørt for hårdt igennem og havde svært ved at give sig selv lov til ikke at få 12 i alt og ikke bruge lige så lang tid på lektier, som hun plejede*” (Marie: Samtalenoter). Hun beskriver gennem samtalen både sig selv og sine to konkurrencedygtige klassekammerater som dygtige til og opsatte på at præstere til perfektion. Dette er en beskrivelse, vi kan genkende fra analysen af 7. klassepigerne. Når Marie beskriver, at hun og folkeskoleveninden har haft en udtalt konkurrence om at klare sig bedst, kan man overveje, hvorvidt 7.-klassespigerne enten har en lignende intern konkurrence, der ikke sættes ord på - eller om de måske vil få det med karaktergivningens kommen? Her finder vi det interessant at forholde os til denne gennemgående perfektionstendens, vi ser hos pigerne i de forskellige eksempler.

Artiklen, “12-tals piger knækker på universitetet”, beskriver, hvordan nutidens unge har et stort fokus på karakterer, præstation og deres fremtidige karriere. En undersøgelse fra Danmarks Statistik viser, at de studerende på videregående uddannelser, som får psykologhjælp, har et højere karaktergennemsnit end landsgennemsnittet, hvoraf tre fjerdedele af disse studerende er piger. Jens Christian Nielsen, forsker i unges trivsel, udtaler at dette: “... *bekræfter myten om de flittige 12-tals piger, der scorer flotte karakterer, men går ned med flaget på grund af deres høje forventninger til sig selv ...*” (Hjortdal, 2015, politiken.dk). Dette beskriver netop Marie Groths oplevelse i gymnasiet, og hun fortæller, at hun ikke selv var opmærksom på dette pres, mens det udspillede sig i de ældre årgange i folkeskolen. Jens Christian Nielsen tilføjer, at det gode liv “... *også [handler] om at have et socialt godt liv, et godt netværk og ikke kun gå op i karakterer, eller om man har det rette udseende og er i kontrol over sit liv*” (ibid.). Netop

det at præstere perfekt på alle fronter, og ikke udelukkende den faglige, er grunden til, at den studerende går psykologisk konkurs - for at bruge Rasmus Willigs udtryk.

Mens forskerne i artiklen om 12-talspigerne mener, at det er usundt, forklarer en ung kvinde i samme artikel dette set fra et andet perspektiv. Hun fortæller: *“Min generations største problem det er, at vi gang på gang holder dygtige piger med høje ambitioner nede. Og det gør, vi putter dem i én stor samlet boks, hvor pigerne (...) er 12-talspiger med en masse følgediagnoser som depression, angst og spiseforstyrrelser”* (Politiken TV: 2015: 0.01). Når 7. klassespigeren Emma i forbindelse med et spørgsmål om, hvordan pigerne klarer sig i skolen, svarer: *“Over middelt. Men det er også okay, altså, sådan er det”* (Bilag 2, Emma, 198), kan man forestille sig, at hun selv har oplevet at blive sat i boks som en “12-talspiger”, og at hun derfor føler et behov for at forsvare sin gode præstation i skolen. Måske er dette et perspektiv, hun har fået fra sin mor, der som tidligere nævnt forklarede, at hun mener: *“... at man godt må være ambitiøs...”* (Bilag, Jane: 098) og at der er sket en positiv udvikling, idet samfundet er blevet bedre til at fokusere på, at man godt være stræbsom (ibid.).

Vi ser, at 7. klassespigerne ligner elevtypen “12-talspigerne”, som artiklerne præsenterer, på mange områder. De er ambitiøse, målrettede og er meget i kontrol over deres valg både med hensyn til fritidsaktiviteter, søvn, lektier, resultater og fremtidig karriere. Når Julia forklarer, at hun dyrker sport for, at hendes tankegang kan blive “ren igen”, så er sport her ikke en fritidsaktivitet og et mål i sig selv, men bruges som et redskab til at kunne komme igennem en hverdag med alle de problemer og udfordringer, der nu måtte være (Bilag 2, Julia: 109).

Som beskrevet i kapitel 3, har vi valgt Virum Skole som en ekstrem og kritisk case. Vi har altså valgt at fokusere på netop denne skole for at sikre os, at kan vi se den undersøgte tendens hér, kan vi højst sandsynligt se den andre steder også. Det vil sige, at vi har interviewet 7. klassespigerne som repræsentanter for et særligt område og miljø. Dog er vi, gennem analysen, blevet opmærksomme på, at disse piger muligvis ikke repræsenterer dette område ligeså meget, som de repræsenterer en elevtype i folkeskoleklassen; “12-talspigerne”. At disse piger med højt ambitionsniveau og store forventninger til dem selv ikke forholder sig sådan udelukkende i *kraft* af, at de indgår i et ressourcestærkt, homogent miljø, men nærmere repræsenterer en elevtype, man sandsynligvis vil kunne finde i de fleste folkeskoleklasser - også uden for denne type miljø. Vi stiller os altså skeptiske over for, hvilken type case, det faktisk er, vi har behandlet, og spørgsmålet om “12-talspigerne” er derfor et, som ville kræve yderligere undersøgelse. Her kunne man stille spørgsmålstejn ved, hvorvidt alle klasser rummer 12-talspiger, eller hvordan 12-talspigerne helt konkret kan karakteriseres. Dette kunne eventuelt gøres med et afsæt i resultaterne fra denne undersøgelse og en ambition om yderligere udfoldelse af fænomenet.

Kapitel 6: Konklusion

Ud fra pigerne og mødrenes tilskrivning af betydning af selvfremstilling, selvrealisering og kritik er det tydeligt, at disse er påvirket af konkurrence. I forhold til selvfremstilling ser vi, at mediet Instagram i høj grad opfordrer til en udtalt konkurrence blandt teenagerpigerne, idet billederne har både det formål at vise andre brugere positive sider af pigernes liv, men også et ønske om at tiltrække likes, og der eksisterer således både en konkurrence mellem pigerne om at fremstille “det gode liv” og en konkurrence med sig selv i forhold til at tiltrække likes og derigennem anerkendelse. I analysen ser vi, at familiesegmentet på Virum Skole er et ressourcestærkt, homogent segment med meget ens værdier, og skiller man sig for meget ud fra normen, bliver man set skævt til og fremstår konkurrencesvag. I forhold til selvrealisering ser vi, at den herskende diskurs i forhold til “den rette fremtid for eleverne” både af forældrene og eleverne på Virum skole tilskrives en betydning af en gymnasial uddannelse og en universitetsgrad. Teenagepigerne er meget fokuserede på at arbejde hårdt for at realisere deres fremtidsmål, og der eksisterer både en konkurrence med dem selv og mellem hinanden om at leve op til disse forventninger. I forhold til kritik, bliver der blandt 7. klassespigerne ikke givet udtryk for nogen form for ekstrovert kritik, men derimod en selvkritik, hvis ikke skolearbejdet klares så godt som forventet.

Vi er gennem analyse og diskussion blevet opmærksomme på, at de interviewede piger nærmere bliver repræsentanter for “12-talspigerne”, snarere end som repræsentanter for teenagepiger i et homogent, ressourcestærkt miljø. Den måde hvorpå vi ser konkurrence komme til udtryk blandt 7. klassespigerne, vil man højst sandsynligt også se hos “12-talspiger” uden for det ressourcestærke, homogene miljø.

Litteraturliste

Burr, Vivien (1995): *An Introduction to Social Constructionism*. Udgivet af Routledge, London.

Flyvbjerg, Bent (2010): *Fem Misforståelser Om Casestudiet*, i Svend Brinkmann og Lene Tanggaard: *Kvalitative metoder*. Hans Reitzels Forlag. s. 463-487

Kress, G. (2009): *What is mode?* i Jewitt, C. (Ed.): *The Routledge Handbook of Multimodal Analysis*.

Pedersen, Kirsten Bransholm (2012): *Socialkonstruktivisme*, i Søren Juul og Kirsten Bransholm Pedersen: *Videnskabsteori: En indføring*. 1. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag. s. 187-232

Phillips, Louise (2010). *Diskursanalyse*. I Brinkmann & Tanggaard (eds.): *Kvalitative metoder: En grundbog*. S. 263-286.

Rasmussen M, Pedersen TP, Due P, red. (2015): *Skolebørnsundersøgelsen 2014*. København: Statens Institut for Folkesundhed.

Tinson, Julie (2009): *Conducting research with children and adolescents: Design, Methods and Empirical Cases*. Goodfellow Publishers Ltd

Willig, Rasmus (2013): *Kritikkens U-vending: En diagnose af forvandlingen fra samfundskritik til selv-kritik*. 1. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Brand, Wiley (2014): *APIs for dummies*. John Willy & Sons, inc.

Internetkilder

Chappell, David (2011): *What is an application platform?*

Direkte link: http://www.davidchappell.com/writing/white_papers/What_is_an_Application_Platform-Chappell.pdf

Sidst set: 25.05.2015

Dannemand, Henrik (2013): Nu er det din egen skyld, hvis livet går skævt

Udgivet 05.11.2013

Direkte link: <http://www.b.dk/kultur/nu-er-det-din-egen-skyld-hvis-livet-gaar-skaevt>

Sidst set: 26.05.2015

Definition of: Application

Direkte link: <http://www.pcmag.com/encyclopedia/term/37892/application>

Sidst set: 25.05.2015

E-conomic.dk: API - hvad er et API?

Direkte link: <https://www.e-conomic.dk/regnskabsprogram/ordbog/api>

Sidst set: 26.05.2015

Feltholt, Line (2014): *Eksperter om unges trivsel: Det perfekte er det nye normale*. I Politikken "Forbrug og liv - livsstil". Udgivet 27.09.2014.

Direkte link: <http://politiken.dk/forbrugogliv/livsstil/trivsel/ECE2406676/eksperter-om-unges-trivsel-det-perfekte-er-det-nye-normale/>

sidst set: 19.05.2015

Geoff (2014): *The Complete History of Instagram*. Hos Wersm, we are social media.

Udgivet 03.01.2014.

Direkte link: <http://wersm.com/the-complete-history-of-instagram/>

Sidst set: 19.05.2015

Hjortdal, Marie (2015): 12-tals piger knækker på universitetet

Udgivet 20.05.2015

Direkte link: <http://politiken.dk/indland/uddannelse/ECE2677706/12-tals-piger-knaekker-paa-universitetet/>

Inkl. Videoklip fra Politiken TV: "12-tals-pige: Stop med at putte os i boks med depressive og spiseforstyrrede"

Sidst set: 26.05.2015

Høgh, Robert (2014): Jeg fik nok af Instagram på et døgn

Udgivet 30.08.2014

Direkte link: <http://politiken.dk/debat/ECE2381141/jeg-fik-nok-af-instagram-paa-et-doen/>

Sidst set 28.05.2015

Instagram.com: About Us

Direkte link: <https://instagram.com/about/us/>

Sidst set: 26.05.2015

Instagram.com: API Terms of Use

Direkte link: <https://instagram.com/about/legal/terms/api/>

Sidst set: 26.05.2015

Instagram FAQ

Direkte link: <https://instagram.com/about/faq/>

Sidst set: 21.05.2015

Kress, Gunther (2012): What is a mode?

Direkte Youtube-link:

https://www.youtube.com/watch?v=kJ2gz_OQHhI&list=PL62x8nQoDGAUCyyb1pwpUi9VdqRmPIXJE&index=1

Sidst set: 21.05.2015

Kress, Gunther (2012): What is multimodality?

Direkte Youtube-link:

<https://www.youtube.com/watch?v=nt5wPIhhDDU&index=2&list=PL62x8nQoDGAUCyyb1pwpUi9VdqRmPIXJE>

Sidst set: 21.05.2015

Meyhoff, Turi Kjestine (2015): *Stor undersøgelse: Flere skolebørn er ofte kede af det*. DR-Nyheder.

Udgivet 09.04.2015.

Direkte link: <http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2015/04/08/182847.htm>

Sidst set: 25.05.2015

Ordbog.com: Søgeord "Ressourcestærk"

Direkte link: <https://www.ordbogen.com/opslag.php?word=ressourcestærk&dict=ddob>

Sidst set: 19.05.2015.

Psychological Properties of Colours

Direkte link: <http://www.colour-affects.co.uk/psychological-properties-of-colours>

Sidst set 25.05.2015

Schelde, Nanna (2015): Konkurrencestaten skaber usympatiske mennesker

Udgivet: 16.01.15

Direkte link: <http://www.kristeligt-dagblad.dk/liv-sjael/velkommen-til-danmark>

Sidst set: 26.05.2015

Rapporter

What is an API (2011)

Fra: www.trescale.net

Sidst set: 26.05.2015